

Saksframlegg

Revidering av budsjett 2009, og plan for inndekning av underskudd

Arkivsaksnr.: 09/13608

::: Sett inn innstillingen under denne linja

Forslag til vedtak:

1. Kommunens underskudd fra 2008 (208,6 millioner kroner) skal dekkes inn i løpet av 2009 og 2010.
2. Anslaget på kommunens inntekter i 2009 nedjusteres med 104 millioner kroner, jf tabell 2.
3. Anslaget på kommunens utgifter i 2009 reduseres med 43,5 millioner kroner, jf tabell 3.
4. Bystyret har tidligere avsatt 53,7 millioner kroner som en buffer for å håndtere en eventuell økning i kommunens utgifter og/eller en reduksjon i kommunens inntekter. I budsjettet for 2009 er det nå en ubalanse på 60,5 millioner kroner. Den avsatte bufferen benyttes i sin helhet til å håndtere deler av ubalansen i kommunens budsjett for 2009.
5. Rådmannens forslag til tiltak for å dekke inn underskuddet fra 2008 i løpet av 2009 og 2010, og tiltak for å få driften i balanse i 2009, vedtas slik det går fram av de spesifiserte tiltakene i saken.
 - a. Ordningen med påplussning/inntrekk innebærer et netto inntrekk fra enhetenes budsjett på 36 millioner kroner i 2009, jf tabell 1. Inntrekket brukes til å dekke inn deler av underskuddet fra 2008.
 - b. Deler av inndekningen av ubalansen mellom beregnet og faktisk fond på VAR-området (6 millioner kroner) utsettes fra 2010 til 2011, jf tabell 1. Dette frigjør 6 millioner kroner i 2010, som skal brukes til å dekke inn deler av underskuddet fra 2008.
 - c. Rådmannens tiltak innenfor skole vedtas slik det går fram av tabell 7 i saken (tiltak for 49,7 millioner kroner).
 - d. Rådmannens tiltak innenfor barnehage vedtas slik det går fram av tabell 8 i saken (tiltak for 5,2 millioner kroner).
 - e. Rådmannens tiltak innenfor barne- og familietjenesten vedtas slik det går fram av tabell 9 i saken (tiltak for 14,5 millioner kroner).
 - f. Rådmannens tiltak innenfor helse- og omsorg vedtas slik det går fram av tabell 10 i saken (tiltak for 39,1 millioner kroner).
 - g. Rådmannens tiltak innenfor forvaltning vedtas slik det går fram av tabell 12 i saken (tiltak for 19,8 millioner kroner)
 - h. Rådmannens tiltak innenfor oppfølgingstjenester vedtas slik det går fram av tabell 13 i saken (tiltak for 16,5 millioner kroner).
 - i. Rådmannens tiltak innenfor tjenester til personer med nedsatt funksjonsevne vedtas slik det går fram av tabell 14 i saken (tiltak for 4,3 millioner kroner).
 - j. Rådmannens tiltak innenfor kultur, idrett og kirkegårder vedtas slik det går fram av tabell 15 i saken (tiltak for 9,2 millioner kroner).
 - k. Rådmannens tiltak innenfor byutvikling vedtas slik det går fram av tabell 16 i saken (tiltak for 24,4 millioner kroner).
 - l. Rådmannens tiltak innenfor interne tjenester vedtas slik det går fram av tabell 17 i

Trondheim kommune

saken (tiltak for 10,2 millioner kroner).

m. Rådmannens tiltak innenfor rådmannen vedtas slik det går fram av tabell 18 i saken (tiltak for 3,0 millioner kroner).

6. Rådmannen gis fullmakt til å foreta de nødvendige budsjettkorrigeringer i tråd med denne saken.

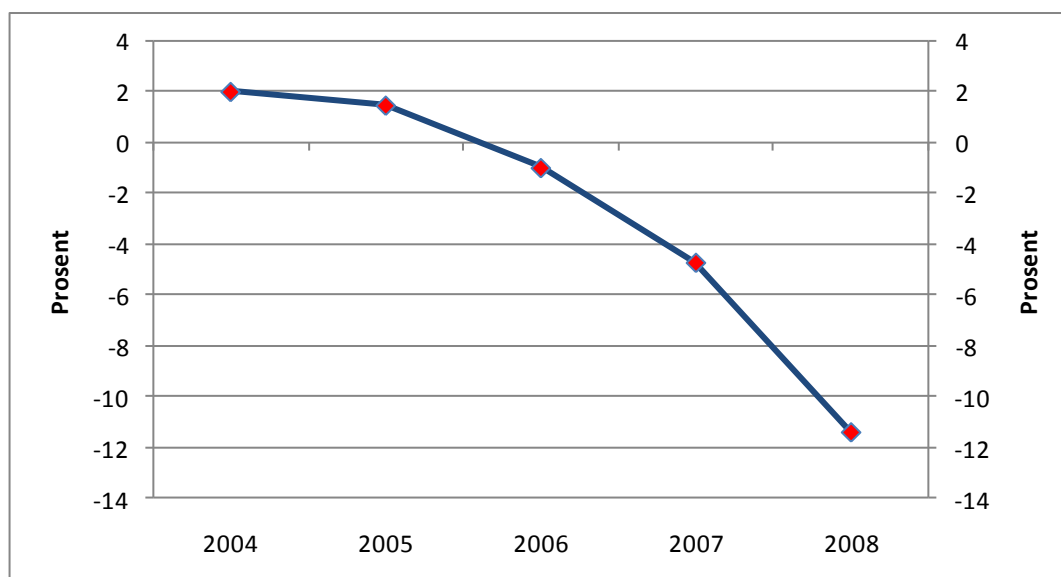
::: Sett inn innstillingen over denne linja

[... Sett inn saksutredningen under denne linja](#)

1. Innledning

Kommunens budsjett for 2009 inneholder usikkerheter, både på utgifts- og inntektssiden. Det er bl.a. usikkerhet knyttet til kommunens skatteinngang i 2009, avkastningen fra kraftfondet og kapitalutgiftene. I 2009 er det også lagt et betydelig effektiviseringskrav på enhetene. Som rådmannen varslet i sak 9/09, *Budsjettet for 2009, effektiviseringskrav på 65,9 millioner kroner*, er det usikkerhet knyttet til om enhetene fullt ut er i stand til å håndtere det generelle effektiviseringskravet som de er pålagt. Samlet medfører dette at det er behov for å foreta en vurdering av forutsetningene som er lagt til grunn i budsjettet for 2009. Regnskapsresultatet fra 2008 medfører også at det er behov for å utarbeide en plan for inndekning av underskuddet. Rådmannen legger derfor med dette fram en egen sak om revidering av budsjettet for 2009, samt en plan for å dekke inn underskuddet.

Trondheim kommune har i likhet med kommunesektoren for øvrig hatt høy inntektsvekst i de siste årene, noe som isolert sett har bidratt til å styrke kommunens netto driftsresultat. Samtidig har Trondheim hatt en betydelig vekst i drifts- og investeringsutgiftene, og dette har bidratt til å svekke den økonomiske balansen i kommunen. Dette er illustrert i figur 1, som viser utviklingen i kommunens korrigerende netto driftsresultat i perioden 2004-2008 målt i prosent av driftsinntektene.¹

Figur 1. Kommunens korrigerende netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene i perioden 2004-2008.

Trondheim kommune hadde i 2008 et negativt korrigerende netto driftsresultat sett i forhold til driftsinntektene på 11,4 prosent. Dette indikerer at kommunen har hatt et utgiftsnivå som er for høyt i forhold til inntektsnivået.

¹ Indikatoren korrigerende netto driftsresultat viser kommunens netto driftsresultat, korrigerende for "lånte midler" som investeringsmoms, premieavvik og KPI-avsetning til kraftfondet.

Trondheim kommune

Negativt regnskapsresultat i 2008

Trondheim kommune hadde i 2008 et negativt regnskapsresultat på 208,6 millioner kroner.² I denne saken gjøres det kort rede for resultatet, videre foreslås det tiltak for å skape rom for å dekke inn underskuddet.

Som tidligere meldt legger jeg opp til at underskuddet fra 2008 dekkes inn i løpet av årene 2009 og 2010. Om underskuddet føres opp til dekning i 2011 eller senere vil kommunen bli registrert i *Register om betinget godkjenning og kontroll* (ROBEK), noe som bl.a. medfører krav om statlig godkjenning av alle låneopptak, leieavtaler og legalitetskontroll av kommunale budsjettvedtak.

I brev fra Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) av 10.05.2002 heter det: "*Kommunestyret eller fylkestinget skal ved behandlingen av årsregnskapet vedta hvordan et merforbruk (underskudd) skal dekkes inn*". Det er lagt opp til at en sak vedrørende årsregnskapet for 2008 først skal behandles i bystyret i juni måned. Rådmannens vurdering er at Bystyret raskt bør vedta hvilke tiltak som må iverksettes i 2009 og 2010 for å skape rom for en inndekning av underskuddet fra 2008, og foreslår derfor allerede i denne saken konkrete tiltak for å dekke inn underskuddet. Det er nødvendig med en rask avgjørelse i denne saken, dels for at tiltakene som foreslås skal få den nødvendige effekten, og dels for at enhetene skal kunne starte tilpasningen til budsjettet så raskt som mulig.

Revidering av budsjett for 2009

Kommunens budsjett for 2009 inneholder flere usikkerhetsfaktorer både på utgifts- og inntektssiden. I saken vurderes hovedforutsetningene som er lagt til grunn i budsjettet. På grunnlag av regnskapsrapporter fra januar, februar og mars, gis det også en vurdering av utviklingen i tjenesteområdenes aktivitetsnivå sett i forhold til de tildelte budsjetter. Samlet viser gjennomgangen at det er nødvendig å gjennomføre tiltak for å redusere utgiftene og/eller øke inntektene i 2009. Rådmannen fremmer derfor i denne saken også konkrete tiltak for å komme i balanse i 2009.

Tiltak

Rådmannen foreslår i denne saken tiltak for å dekke inn underskuddet fra 2008, og tiltak for å sikre at driften går i balanse i 2009. Enhetene i Trondheim kommune er i 2009 pålagt et betydelig effektiviseringskrav (om lag 120 millioner kroner), og min vurdering er at det ikke er rom for å pålegge enhetene ytterligere effektiviseringskrav. I denne saken foreslås det derfor konkrete tiltak for å redusere utgiftene og/eller øke inntektene. Samlet medfører tiltakene en betydelig innstramning i forhold til gjeldende økonomiplan. Tiltakene vil medføre reduksjoner i det kommunale tjenestetilbudet, både når det gjelder kvalitet, standarder og dekningsgrader. I tillegg vil brukerbetalningene øke.

² Regnskapsresultatet er enda ikke revisorbekreftet.

2. Underskudd i 2008

2.1 Negativt driftsresultat på 208,6 millioner kroner

For første gang siden 1992 har Trondheim kommune et negativt driftsresultat. Underskuddet fra 2008 er foreløpig beregnet til 208,6 millioner kroner. Hovedårsakene til underskuddet i 2008 er:

- Et merforbruk på tjenesteområdene tilsvarende 107,5 millioner kroner
- Negativ avkastning fra kraftfondet på 85,2 millioner kroner
- Oppreisningsordningen for tidligere barnehjemsbarn belastet regnskapet med knappe 20 millioner kroner mer enn forutsatt

Hovedårsaken til at tjenesteområdene gikk med et merforbruk var at lønnsoppjøret for 2008 ble 89 millioner kroner dyrere enn forutsatt i vedtatt budsjett for 2008, samtidig som det ikke ble funnet rom for å kompensere tjenesteområdene for denne økningen. Det ble derfor lagt til grunn at enhetene måtte finne dekning for økningen i lønnsutgiftene innenfor allerede tildelte rammer. Regnskapsresultatet viser at enhetene ikke har maktet å finansiere de økte lønnsutgiftene innenfor gjeldende rammer.

Rådmannen vil gi en mer utfyllende redegjørelse for driftsresultatet i en egen sak om årsregnskapet for 2008.

2.2 Regler knyttet til inndekning av underskudd

I kommunelovens § 48 nr. 4 heter det:

”Underskudd på årsregnskapet som ikke kan dekkes på budsjettet i det år regnskapet legges fram, skal føres opp til dekning i det følgende års budsjett. Under særlige forhold kan kommunestyret og fylkestinget, etter å ha foretatt de nødvendige endringer i økonomiplanen, vedta at underskuddet skal dekkes over inntil ytterligere to år. I tilfeller der de samfunnsmessige og økonomiske konsekvensene av at kommunen eller fylkeskommunen skal dekke underskudd etter første og annet punktum vil bli uforholdmessig store, kan departementet godkjenne vedtak om at underskuddet dekkes over mer enn fire år. Underskudd kan likevel ikke dekkes over mer enn ti år”.

Dette betyr at Trondheim kommune kan vedta å dekke inn underskuddet for 2008 i løpet av 2009 og 2010 uten å bli registrert i ROBEK. Rådmannen legger til grunn at underskuddet dekkes inn i løpet av 2009 og 2010.

Om underskuddet føres opp til dekning i 2011 eller senere vil kommunen bli registrert i ROBEK, jf kommunelovens § 60, punkt C. For kommuner innebærer registrering i ROBEK at fylkesmannen skal lovlighetskontrollere kommunestyrets budsjettvedtak. Registrering i ROBEK innebærer videre at vedtak om lån, finansiell leasing og langsiktige leieavtaler ikke er gyldig før de er godkjent av fylkesmannen.

2.3 Plan for inndekning av underskuddet

I henhold til brev fra Kommunal- og regionaldepartementet av 10.05.02 skal bystyret ved behandlingen av årsregnskapet vedta hvordan et underskudd skal dekkes inn.

Bystyret skal først behandle saken om årsregnskapet for 2008 i juni måned. Rådmannens vurdering er som nevnt innledningsvis at det er behov for en rask avklaring med hensyn til hvilke tiltak som

Trondheim kommune

skal iverksettes for å dekke inn underskuddet fra 2008, og foreslår derfor allerede i denne saken tiltak for å skape rom for å dekke inn underskuddet.

Budsjettforskriften krever at Bystyret fastsetter årlige inndekningsbeløp. Rådmannen foreslår i denne saken at det skapes rom for at 35 prosent av underskuddet kan dekkes inn i 2009, og at 65 prosent av underskuddet kan dekkes inn i 2010 (jf avsnitt 2.4).

2.4 Tiltak for å skape rom for å dekke inn underskuddet

Rådmannen legger som nevnt over opp til at underskuddet fra 2008 skal dekkes inn i løpet av 2009 og 2010.

Målsetningen om god økonomistyring tilsier at enhetene bør ha mulighet til å se budsjettene i sammenheng over flere år. Tjenesteområder som gikk med merforbruk i 2008, bør derfor dekke inn en større andel av underskuddet fra 2008 enn områder som gikk i balanse. Kommunen har i dag en ordning med påplussning/inntrekk som innebærer at en andel av enhetenes budsjett (tre prosent) kan overføres fra ett år til et annet. Flere enheter gikk med underskudd i 2008. Ordningen med påplussning/inntrekk innebærer at enhetene selv må dekke inn inntil tre prosent av merforbruket. For 2009 innebærer dette et netto inntrekk fra tjenesteområdenes budsjett på 36 millioner kroner. Rådmannens legger til grunn at dette inntrekket brukes til å dekke inn deler av underskuddet fra 2008.

Analyser av 2007-data viser at Trondheim kommune sammenlignet med andre kommuner har en høy ressursbruk innenfor grunnskole, barnevern, pleie- og omsorg, sosialhjelp og eiendomsforvaltning. Sammenlignet med andre kommuner har vi lav ressursbruk på administrasjon og kultur. Videre har vi lav bemanningstetthet i barnehagene. Rådmannen mener at det er viktig å prioritere de nasjonale velferdstjenestene, og vil derfor ikke skjerme interne tjenester og kultur fra kutt, selv om dette er områder hvor vi har lav ressursbruk sammenlignet med andre kommuner. Rådmannen har derfor valgt å fordele kuttet flatt mellom de store budsjettområdene. Innenfor oppvekst og utdanning og helse og velferd har imidlertid rådmannen til en viss grad valgt å skjerme områder hvor vi har lav ressursbruk sammenlignet med andre kommuner, og ta en større andel av kuttet på områder hvor vi har høy ressursbruk sammenlignet med andre kommuner. Tabell 1 viser rådmannens forslag til inndekning av underskuddet fra 2008. Rådmannen har ikke foreslått kutt i driftsrammene til folkevalgte, bystyresekretariat og revisjon og resultatkontroll. Vurderingen av om disse budsjettområdene skal skjermes fra innstramming eller ikke, overlates derfor til Bystyret.

Rådmannens mener i utgangspunkt at kommunens selskap og foretak også bør pålegges innsparingskrav og dermed bidra i en utfordrende økonomisk situasjon for kommunen, og vil derfor fram mot framleggelsen av forslaget til budsjett 2010/Økonomiplan 2010-2013 arbeide med å utforme innsparingskrav til disse.

Trondheim kommune

Tabell 1. Forslag til tiltak for å skape rom for inndekning av underskuddet fra 2008.
Tall i millioner kroner.

Tiltak	2009	2010
<i>Overordnede tiltak</i>		
Inntrekk fra 2008	36,0	
Utsette deler av VAR-inndekningen til 2011		6,0
<i>Sum overordnede tiltak</i>	<i>36,0</i>	<i>6,0</i>
<i>Tiltak på tjenesteområdene</i>		
Skole	7,3	39,4
Barnehage	1,4	3,8
Barne- og familietjenesten	5,5	9,0
Helse og omsorg	2,5	26,0
Forvaltning	1,1	14,0
Oppfølging	0,8	12,3
Tjenester til personer med nedsatt funksjonsevne	0,1	3,6
Kultur	4,4	4,4
Byutvikling	9,0	9,0
Interne tjenester	3,6	6,6
Rådmann	1,4	1,4
<i>Sum tiltak på tjenesteområdene</i>	<i>37,1</i>	<i>129,5</i>
Sum inndekning	73,1	135,5
Sum inndekning 2009 og 2010		208,6

Som nevnt over har Trondheim en ordning med påplussning/inntrekk. Flere enheter gikk med underskudd i 2008. Ordningen med påplussning/inntrekk innebærer at enhetene selv må dekke inn deler av underskuddet. For 2009 innebærer dette et netto inntrekk fra enhetenes budsjett på 36 millioner kroner.

I vedtatt økonomiplan er det avsatt 50 millioner kroner til bundne fonds, som skal benyttes til å dekke ubalansen mellom beregnet og faktisk fond på VAR-området. Det er satt av 33 millioner kroner i 2010, og 17 millioner kroner i 2011. Rådmannen foreslår at deler av inndekningen av ubalansen mellom beregnet og faktisk fond på VAR-området (6 millioner kroner) utsettes fra 2010 til 2011. Dette vil frigjøre 6 millioner kroner i 2010, men vil samtidig forverre situasjonen i 2011 tilsvarende.

For å dekke inn underskuddet fra 2008 foreslår rådmannen også reduksjoner i driftsrammene til tjenesteområdene. Disse rammekuttene vil medføre reduksjoner i det kommunale tjenestetilbudet, både når det gjelder kvalitet, standarder og dekningsgrader. I tillegg vil brukerbetalingene øke noe. Rådmannen gjør nærmere rede for tiltakene på tjenesteområdene i del 5 i saken.

Det er viktig å være oppmerksom på at tiltakene som foreslås i denne saken kommer i tillegg til tiltak som ble vedtatt i forbindelse med behandlingen av budsjettet for 2009 og økonomiplan for 2009-2012. Det er også viktig å merke seg at økonomiplanen for 2009-2012 inneholder flere generelle innstramninger som vil måtte konkretiseres. Rådmannen vil derfor fram mot framleggelsen av forslag til budsjett 2010 og økonomiplan 2010-2013 arbeide med å utarbeide konkrete innsparingstiltak på flere områder.

Trondheim kommune

Et alternativ til tiltakene som rådmannen foreslår i dennes saken er en økning i eiendomsskatten i 2010. I 2009 er eiendomsskatten på 5,2 promille. Lovens maksimalsats for eiendomsskatt er 7 promille. En økning i eiendomsskatten fra 5,2 til 7,0 promille vil gi en økning i kommunes inntekter på om lag 140 millioner kroner. Det er da lagt til grunn at en økning i eiendomsskatten på en promille medfører en økning i kommunens inntekter på om lag 80 millioner kroner.

Rådmannen har ikke foreslått en økning i eiendomsskatten i denne saken. Bakgrunnen for dette er bl.a. at jeg mener at det er nødvendig å redusere driftsutgiftene og aktiviteten nå, for dermed å legge til rette for at kommunens aktivitetsnivå i større grad tilpasses de langsiktige økonomiske rammebetingelser vi står overfor. Jeg mener også at det er fornuftig å bevare det handlingsrommet som ligger i at kommunen ikke har lovens maksimalsats for eiendomsskatt. Dette må bl.a. ses i sammenheng med at kommunen må redusere driftsbudsjettet ytterligere i 2010.

3. Kommunens budsjett for 2009

Som nevnt innledningsvis inneholder kommunens budsjett for 2009 usikkerheter både på utgifts- og inntektssiden. Bystyret varslet derfor allerede ved behandlingen av budsjettet for 2009 at man skulle foreta en revidering av budsjett- og økonomiplan for 2009-2012 innen utgangen av mars 2009.

Som følge av at det var stor usikkerhet med hensyn til anslaget på kommunens utgifter og inntekter avsatte Bystyret ved behandlingen av budsjettet for 2009 en buffer på 50 millioner kroner for å håndtere tapte inntekter og/eller økte utgifter. Ved behandlingen av sak 15/09, *Tiltakspakken – forslag til disponering av midlene*, ble det satt av ytterligere 3,7 millioner kroner som en buffer for å håndtere tapte inntekter og/eller økte utgifter.

Rådmannen foretar i denne delen av saken en vurdering av forutsetningene som er lagt til grunn for budsjettet. Inntektsforutsetningene vurderes i avsnitt 3.1, mens utgiftsforutsetningene vurderes i avsnitt 3.2. I avsnitt 3.3 gis det en samlet oversikt over utviklingen i kommunens utgifter og inntekter. I denne delen av saken foretas det kun en vurdering av forutsetningene som er lagt til grunn på makronivå. Rådmannen foretar i del 4 i saken en vurdering av utviklingen på tjenestoområdene.

3.1 Forutsetninger som er lagt til grunn på inntektssiden

Frie inntekter

Rådmannen har foretatt en vurdering av anslaget på kommunens frie inntekter, og vil på bakgrunn av det anbefale at inntektsanslaget nedjusteres med 44 millioner kroner. Nedjusteringen er knyttet til:

- Kommunens skatteinntekter for 2009 ble anslått med utgangspunkt i et anslag på kommunens forventede skatteinntekter i 2008. Trondheim fikk lavere skatteinntekter i 2008 enn antatt, og som følge av dette må anslaget på kommunens skatteinntekter for 2009 isolert sett reduseres med 29,5 millioner kroner
- Lavere folketall per 01.01.09 enn tidligere anslått medfører isolert sett er reduksjon i anslaget på kommunens skatteinntekter (etter inntektsutjevning) på 8,6 millioner kroner
- I vedtatt budsjett for 2009 er det som i likhet med tidligere år anslått at Trondheim vil få en skattvekst som er 1 prosentpoeng høyere enn skattveksten på landsbasis. Rådmannens vurdering er at denne forutsetningen bør revurderes, da denne forutsetningen ikke har slått til i de siste årene. Jeg anbefaler derfor at man kun legger til grunn at kommunen får en skattvekst som er ½ prosentpoeng høyere enn landsgjennomsnittet. Dette medfører isolert sett en reduksjon i anslaget på kommunens skatteinntekter på 7 millioner kroner
- Trondheim kommune har fått 0,8 millioner kroner i skjønnskudd fra fylkesmannen. Tilskuddet er kompensasjon for merutgifter knyttet til arbeidsinnvandring

I forhold til vedtatt budsjett for 2009 medfører dette en reduksjon i kommunens frie inntekter på 44 millioner kroner. Inntektsbufferen på 53,7 millioner kroner er da holdt utenfor. Det er gjort nærmere rede for denne i del 3.3.

Ressurskrevende brukere

I regnskapet for 2008 ble det, basert på et anslag om antall brukere og kostnader, anordnet 85 millioner kroner, som inntekt knyttet til toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester. Endelige tall viser at kommunen vil ha krav på 100 millioner kroner. Kommunen kan inntektsføre differansen på 15 millioner kroner i 2009.

Trondheim kommune

I budsjettet for 2009 er det budsjettert med 80 millioner kroner til toppfinansieringsordningen for særlig ressurskrevende brukere. På bakgrunn av 2008-tallene, som viser en økning i antall brukere, anslås kommunens inntekter å øke med om lag 20 millioner kroner.

Samlet medfører dette en økning i kommunes inntekter på 35 millioner kroner.

Inntekter fra momskompensasjonsordningen

I budsjettet for 2009 er kommunens inntekter fra momskompensasjon anslått til 213 millioner kroner, basert på et investeringsvolum på 1 550 millioner kroner. I forbindelse med tiltakspakken fikk Trondheim kommune et midlertidig vedlikeholdstilskudd på knapt 112 millioner kroner. Økt vedlikehold og rehabilitering ble anslått å øke kommunens inntekter fra momskompensasjonsordningen med om lag 16 millioner kroner. Til sammen er kommunens inntekter fra momskompensasjon anslått til 229 millioner kroner.

Anslaget på momskompensasjonsinntekter er basert på at alle investeringene blir gjennomført som planlagt i 2009. Dette har imidlertid ikke vært tilfelle i de to siste årene. Det er mer sannsynlig at gjennomføringsprosenten vil ligge rundt 90 prosent. Etter rådmannens vurdering bør derfor anslaget på kommunens inntekter fra momskompensasjon reduseres til 211 millioner kroner. Det innebærer en nedjustering på 18 millioner kroner.

Eiendomsskatt

I vedtatt budsjett for 2009 ble eiendomsskatten anslått til 424 millioner kroner. Anslaget var bl.a. basert på en vurdering av konsekvensene av økt promillesats for eiendomsskatt, innføring av eiendomsskatt for hele kommunen og anslag på nybygging. Faktura for eiendomsskatt for 1. halvår er nå sendt ut, og på bakgrunn av dette anslås eiendomsskatten for 2009 å bli på 421 millioner kroner. Rådmannen foreslår derfor å nedjustere anslaget for eiendomsskatt med 3 millioner kroner.

Renteinntekter og rentekompensasjon

Renteinntekter for kommunens likviditet samt renteinntekter for byggelån er budsjettert til 66 millioner kroner i 2009. I 2008 var de regnskapsførte renteinntektene på disse postene 97 millioner kroner. I budsjettet for 2009 ble det ikke forutsatt en rentenedgang i den størrelsesorden vi har sett hittil i år. Det er grunnlag for å forvente en halvering av disse inntektene i 2009. En halvering i forhold til regnskapet for 2008 tilsier at anslåtte renteinntekter for 2009 blir på 49 millioner kroner. Det tilsvarer en svikt i forhold til budsjettet på 17 millioner kroner.

Kommunen mottar renterefusjonsinntekter fra staten i forhold til skoleutbygging, sykehjem, omsorgsboliger og kirkebygg. For 2009 vil vi få omlag 11 millioner kroner mindre enn budsjettert på grunn av rentenedgangen.

Bykassen får også kompensert renteutgiftene som følge av investeringer på gebyrfinansierte områder, hovedsakelig vann og avløp. Når renta går ned vil bykassen motta mindre kompensasjon for disse investeringene. I budsjettet var det lagt til grunn en rente på statsobligasjoner med 3 års levetid på 4,8 prosent. På bakgrunn av observasjoner hittil i år vil rådmannen anslå at denne renta blir ca 2 prosentpoeng lavere i 2009. Det tilsier en svikt i kompensasjon for renteutgifter fra de gebyrfinansierte områdene på 20 millioner kroner.

Samlet sett anslås kommunen å få mindre renteinntekter/rentekompensasjon på 48 mill kroner.

Trondheim kommune

Avkastning fra kraftfondet

I budsjett for 2009 er det budsjettert med en nominell avkastning fra kraftfondet på 5,5 prosent. Det ble lagt til grunn at 2,5 prosent skulle føres tilbake til kraftfondet for å opprettholde fondets realverdi, mens 3 prosent (174 millioner kroner) (realavkastningen) skulle benyttes til å finansiere kommunens driftsbudsjett.

Det er meget stor usikkerhet knyttet til hvor stor avkastning kommunen vil få fra kraftfondet i 2009, og avkastningen avhenger i stor grad av hvor lenge krisen i finansmarkedene vil vedvare og hvilken effekt krisen gir i realøkonomien. Basert på utviklingen hittil i år velger jeg fortsatt å holde fast ved et anslag på en realavkastning fra kraftfondet på 3,0 prosent, som delbidrag til finansiering av kommunens driftsutgifter i 2009.

Blant kraftfondets verdipapirer er det nå flere plasseringer som antas å ikke gi avkastning i 2009. Dette gjelder hovedsakelig midler som står som egenkapital i Trondheim kommunale pensjonskasse. Følgen av dette er en reduksjon i beregningsgrunnlaget for kraftfondet, som samlet anslås å gi en inntektssvikt på om lag 26 millioner kroner.

Oppsummering inntekter

I tabell 2 oppsummeres endringene i anslaget på kommunes inntekter i 2009.

Tabell 2. Endring i anslag på kommunens inntekter i 2009.
Tall i millioner kroner.³

Inntekter	Beløp
Frie inntekter	44,0
Ressurskrevende brukere	-35,0
Reduserte momskompensasjonsinntekter	18,0
Redusert eiendomsskatt	3,0
Renteinntekter/rentekompensasjon	48,0
Redusert avkastning fra kraftfondet	26,0
Sum	104,0

Samlet anslås nå kommunes inntekter for 2009 å være 104 millioner kroner lavere enn lagt til grunn i vedtatt budsjett for 2009. Det er da ikke tatt hensyn til at Bystyret har satt av en buffer på 53,7 millioner kroner til å håndtere en svikt i inntektene. Bufferen er nærmere omtalt i avsnitt 3.3.

3.2 Forutsetninger som er lagt til grunn på utgiftssiden

Pensjon – premieavvik/pensjonskostnader

På nåværende tidspunkt er det ikke grunnlag for å endre anslaget som ligger til grunn for størrelsen på reguleringspremien og premieavviket for 2009.

I løpet av 2008 ble det overført til sammen 400 millioner kroner midler fra Trondheim kommune til Trondheim kommunale pensjonskasse (TKP) for å opprettholde egenkapitalen i selskapet, jf formannskapssakene 427/08 og 463/08. Ved årsskiftet var kapitaldekningen på 14 prosent av risikovektet balanse. Minstekravet er på 8 prosent. Egenkapitalen i pensjonskassen er dermed god nok i forhold til minstekravet. Men pensjonskassen har behov for bufferkapital, slik at man har bedre handlingsrom for å gå inn i ulike markeder for å oppnå høyere avkastning på sikt. I budsjettet for 2009 ble det derfor satt av 30 millioner kroner som egenkapitalinnskudd til TKP. Beløpet ble finansiert innenfor kommunens ordinære driftsbudsjett. Rådmannen vil jobbe med å øke

³ Merinntekter er angitt med negativt tall, mens mindreinntekter er angitt med positivt tall.

Trondheim kommune

bufferkapitalen til TKP, men i den situasjonen kommunen er i nå, kan det ikke tilrådes at disse driftsmidlene blir benyttet. Rådmannen vil derfor jobbe med andre løsninger for å styrke TKP's bufferkapital. Denne løsningen vil bli lagt fram for politisk behandling før sommeren.

Renteutgifter og minimumsavdrag

Nedgangen i rentenivået påvirker også renteutgiftene. En gjennomgang av låneporteføljen tilsier at renteutgiftene blir 72 millioner kroner lavere enn budsjettet i 2009.

I budsjettet for 2009 ble avdragene budsjettet opp på grunn av økt lånevolum samt beregning av minimumsavdrag. I forbindelse med regnskapet for 2008 ble det foretatt ny beregning av minimumsavdrag for 2009, og som følge av økt gjennomsnittlig levetid på anleggsmidlene kan avdragene reduseres med 30 millioner kroner.

Samlet sett anslås derfor kommunens kapitalutgifter nå å være 102 millioner kroner lavere enn lagt til grunn i vedtatt budsjett for 2009.

Lønnsoppgjøret

Formannskapet vedtok i forbindelse med sak 9/09, *Budsjettet for 2009: Effektiviseringskrav på 65,8 millioner kroner*, at enhetene i Trondheim kommune kun skulle få kompensert 75 prosent av kostnadene knyttet til lønnsoppgjøret i 2009. Dette ble anslått å medføre en innstramning på 24,3 millioner kroner. Det ble lagt til grunn at enhetene måtte finne rom for de økte lønnsutgiftene gjennom generelle effektiviseringstiltak. Erfaringene fra 2008, hvor enhetene heller ikke fikk full kompensasjon for lønnsoppgjøret, viser at det er vanskelig for enhetene å finansiere økte lønnskostnader gjennom generelle effektiviseringstiltak. Rådmannen vil derfor anbefale at enhetene i 2009 skal få full kompensasjon for lønnsoppgjøret. Dette anslås isolert sett å medføre en økning i kommunens utgifter på om lag 18 millioner kroner. Ny informasjon om overhendet fra 2008 og lønnsglidning i 2009 er årsaken til at rådmannen nå anslår at kostnadene knyttet til å fullkompensere lønnsoppgjøret er lavere enn tidligere antatt.

Nytt anslag for yrkesskadeforsikringen i 2009 gir en mindreutgift på 3 millioner kroner. For å finansiere noe av merkostnaden ved full lønnskompensasjon, foreslår rådmannen å trekke inn disse midlene fra enhetene i 2009.

Samlet medfører dette at det vil koste om lag 15 millioner kroner å gi enhetene full lønnskompensasjon i 2009.

Sosialhjelp

Arbeidsledigheten i Norge har økt i de siste månedene. Statistisk sentralbyrå (SSB) forventer en økning i antall arbeidsledige på 25 000 i 2009, og ytterligere 25 000 i 2010. Hvis ledighetsprognosene som SSB har laget for 2009 og 2010 slår til, anslår KS at dette på sikt vil medføre en økning i kommunenes sosialhjelpsutgifter på om lag 1,2 milliarder kroner. Hvor raskt økningen i arbeidsledigheten vil slå ut i økt sosialhjelp vil avhenge av hvor lenge man har arbeidsledighetstrygd og hvor mange som må ha hjelp utover arbeidsledighetstrygden.

Utviklingen så langt viser ingen økning i antall sosialhjelpsmottakere i Trondheim. Rapporter fra NAV-kontorene begynner imidlertid nå å vise en økning i prognosen på utgifter til økonomisk sosialhjelp. Utviklingen i arbeidsmarkedet gir også grunn til bekymring i forhold til utgiftsnivået på økonomisk sosialhjelp.

KS anslår at en økning i antall arbeidsledige på en person i snitt medfører en økning i kommunenes sosialhjelpsutgifter på om lag 25 000 kroner. Dersom SSBs prognoser for økningen i

Trondheim kommune

arbeidsledigheten slår til vil det medføre en økning på 750 arbeidsledige i Trondheim i 2009.⁴ På sikt anslås dette å medføre en økning i kommunenes sosialhjelpsutgifter på omlag 18 millioner kroner. Det er som nevnt usikkerhet knyttet til hvor langt tid det tar før økningen i arbeidsledighet gir seg utslag i kommunens sosialhjelpsutgifter. Rådmannen vil likevel anbefale at det settes av 18 millioner kroner i 2009, som en buffer for å håndtere en eventuell vekst i sosialhjelpsutgiftene.

Det interne arbeidsmarkedet (DIA)

I gode tider er det en utfordring å få tak i tilstrekkelig og godt kompetent arbeidskraft for å bemanne opp stillinger innen de ulike tjenesteområdene. I trangere tider med stramme budsjett og nedskjæringer på drift er det en utfordring både å nedbemanne og sikre rekruttering av manglede kompetanse samtidig.

Gjennom prosjektet *det interne arbeidsmarkedet (DIA)* skal personaltjenesten i Trondheim kommune ivareta medarbeidere som blir overtallige, sikre ansatte med bedriftsintern attføring, bidra til å løse personalproblemer ved enkelte enheter, samt muliggjøre retrettstillinger for ledere som ønsker å gå over i en annen stilling.

Enhver omorganisering, strukturendring og nedbemanning vil øke presset på omstillingskapasiteten og omstillingsmidler. Personal-tjenesten tar over ansvaret for lønn for overtallige etter 14 dager. Det er nå 152 personer som lønnes helt eller delvis av DIA. Alle overtallige har arbeidsplikt mens de venter på ny tjenesteplassering. Det anslås at DIA-prosjektet vil gå med et betydelig merforbruk i 2009. Hovedårsaken til dette er en stor økning i antall overtallige, samtidig som tilgangen på ledige faste stillinger og vikariater er begrenset. En betydelig andel av de overtallige er helsearbeidere. Trondheim kommune har behov for denne arbeidskraften om noen år.

Rådmannen anslår basert på månedsrapporten fra februar et merforbruk på DIA tilsvarende 25,5 millioner kroner. Det er da forutsatt at antall overtallige ikke endrer seg.

Rådmannen foreslår i del 5 i denne saken flere tiltak for å dekke inn underskuddet fra 2008, og tiltak for å få driften i balanse i 2009. Flere av disse tiltakene er bemanningsreduksjoner. Det er derfor rimelig å anta at antall overtallige vil øke utover i 2009, noe som igjen kan resultere i et ytterligere merforbruk på DIA. Rådmannen vil derfor anbefale at det settes av en buffer på 14,5 millioner kroner for å håndtere ekstraordinære omstillingskostnader.

Samlet medfører dette en økning i anslaget på utgifter til det interne arbeidsmarkedet (og ekstraordinære omstillingskostnader) på 40 millioner kroner.

Vedtatt mål om full barnehagedekning

I rådmannens forslag til budsjett for perioden 2009-12 ble det forutsatt at målet om full barnehagedekning skulle tilpasses rettigheten i endret barnehagelov. Det vil si tilbud til de barn som søker innen fristen for hovedopptaket, og som fyller ett år innen utgangen av august det året det søkes om plass. 0-åringene skulle altså ikke inngå i målsettingen for full barnehagedekning.

Ved behandlingen av sak om nye opptakskriterier for 2009 vedtok formannskapet samme målsetting som det har vært i perioden 2006-2008, det vil si at *alle* som søker om plass innen hovedopptaket skal få tilbud om plass. I forhold til rådmannens forslag medfører dette en økning i kommunens driftsutgifter på om lag 3 millioner kroner i 2009, økende til 4,5 millioner kroner i 2010.

⁴ Det er da lagt til grunn at økningen i antall arbeidsledige fordeler seg mellom kommunene etter kommunens andel av befolkningen.

Trondheim kommune

Formannskapet vedtok i forbindelse med sak 0071/09, *Plan for full barnehagedekning i 2009*, at rådmannens skulle innarbeide økonomisk inndekning for tiltakene i forbindelse med forslaget til revidert budsjett for 2009.

Manglende fullfinansiering av barnehagereformen

Manglende fullfinansiering av barnehagereformen medfører en økning i kommunens utgifter til barnehager med om lag 11 millioner kroner. Merutgiftene har i hovedsak sammenheng med etablering av midlertidige barnehager og økt lønnsvekst utover forutsetningene i statsbudsjettet.

Økte moderasjoner

KS anslår som nevnt over en betydelig økning i arbeidsledigheten i 2009. Økt arbeidsledighet kan medføre økt behov for moderasjoner i barnehage og SFO. Rådmannen vil derfor anbefale at det settes av 1,5 millioner kroner som en buffer for å håndtere en eventuell økning i moderasjonene.

Oppsummering utgifter

I tabell 3 oppsummeres endringene i anslaget på kommunens utgifter i 2009.

Tabell 3. *Endring i anslag på kommunens utgifter i 2009.
Tall i millioner kroner.*

<i>Utgifter</i>	<i>Beløp⁵</i>
Pensjon (egenkapital til TKP)	-30,0
Reduserte renteutgifter	-72,0
Reduserte kapitalutgifter (levetid på anleggsmidler)	-30,0
Full kompensasjon for lønnsoppgjøret	15,0
Det interne arbeidsmarkedet (DIA)/omstillingsmidler	40,0
Økning i sosialhjelpsutgifter (buffer)	18,0
Full barnehagedekning	3,0
Manglende fullfinansiering av barnehagereformen	11,0
Økte moderasjoner (buffer)	1,5
<i>Sum</i>	<i>-43,5</i>

Samlet anslås kommunens utgifter for 2009 å være nesten 43,5 millioner kroner lavere enn lagt til grunn i vedtatt budsjett 2009.

Samlet oversikt utgifter og inntekter

I tabell 4 oppsummeres endringene i anslaget på kommunens utgifter og inntekter i 2009.

Tabell 4. *Endring på anslag i kommunens utgifter og inntekter i 2009.
Tall i millioner kroner.*

<i>Utgifter</i>	<i>Beløp</i>
Reduserte inntekter	104,0
Reduserte utgifter	-43,5
<i>Nettoeffekt</i>	<i>60,5</i>

Tabell 4 viser at ubalansen i kommunens økonomi er forverret med 60,5 millioner kroner.

Som følge av at det var stor usikkerhet med hensyn til anslaget på kommunens utgifter og inntekter satte Bystyret ved behandlingen av Budsjett 2009 av en buffer på 50 millioner kroner for å håndtere

⁵ Mindreutgifter er angitt med negativt tall, mens merutgifter er angitt med positivt tall.

Trondheim kommune

tapte inntekter og/eller økte utgifter. Ved behandlingen av sak 15/09, *Tiltakspakken – forslag til disponering av midlene*, ble det satt av ytterligere 3,7 millioner kroner som en buffer for å håndtere tapte inntekter og/eller økte utgifter.⁶ Samlet medfører dette at det er satt av 53,7 millioner kroner som en buffer for å håndtere usikkerheter med hensyn til anslaget på kommunens utgifter og inntekter. Etter at bufferen er anvendt står kommunen igjen med en ubalanse på 6,8 millioner kroner, jf tabell 5.

Tabell 5. *Endring på anslag i kommunens utgifter og inntekter i 2009 etter bruk av inntektsbuffer. Tall i millioner kroner.*

<i>Utgifter</i>	<i>Beløp</i>
Endring i anslag på kommunens utgifter og inntekter (jf. tabell 4)	60,5
Inntektsbuffer	-53,7
<i>Sum</i>	<i>6,8</i>

Rådmannen foretar i del 4 en vurdering av utviklingen på tjenesteområdene. Rådmannen foreslår i del 5 tiltak for å sikre at driften går i balanse i 2009.

⁶ Anslaget på kommunens rammetilskudd ble økt med 61,7 millioner kroner i forbindelse med tiltakspakken, mens anslaget på kommunens skatteinntekter ble redusert med 58 millioner kroner. Samlet medførte dette en økning i kommunens frie inntekter på 3,7 millioner kroner.

4. Tjenesteområdene

Det økonomiske opplegget for 2009 er stramt, og driftsrammen er redusert i forhold til i fjor. Det er gjennomført flere konkrete tiltak for å redusere utgiftene og å øke inntektene. I tillegg er det lagt et betydelig effektiviseringskrav på enhetene. Rådmannen foretar i denne delen av saken en vurdering av hvorvidt enhetene har vært og er i stand til å tilpasse seg de reduserte driftsrammene.

I formannskapssak 9/09, *Budsjettet for 2009, effektiviseringskrav på 65,9 millioner kroner*, meddelte jeg at det gjennom regnskapsåret 2009 vil bli satt særlig fokus på oppfølgingen av den økonomiske utviklingen og at det administrativt skal rapporteres med en månedlig frekvens. Dette må ses i sammenheng med kommunens økonomiske stilling. Enheter som forventer at deres aktivitet vil medføre et merforbruk, må gi en tallfestet prognose. Ved merforbruk vil rådmannen i tett dialog med enhetene fremskaffe informasjon om årsak og tiltak for å komme i balanse.

Rapporter så langt indikerer et merforbruk innenfor Helse- og velferd og Byutvikling på til sammen 21,4 millioner kroner, jf tabell 6. De øvrige områdene forventes å gå i balanse.

Tabell 6. *Anslag på merforbruk i 2009.
Tall i millioner kroner.*

Område	Merforbruk
Helse- og velferd	16,4
Byutvikling	5,0
<i>Sum tjenesteområder</i>	<i>21,4</i>

Enhetene innenfor Helse og velferd rapporterte et samlet merforbruk på omkring 16,4 millioner kroner i mars 2009. En stor del av merforbruket skyldes høy aktivitet i 2008 som til dels er videreført inn i budsjettåret 2009. De fleste enheter har nå iverksatt tiltak for å få budsjettet i balanse. Det forventes derfor at enheten er i balanse fra og med 1. tertial 2009. Vi drar imidlertid med oss merforbruk for de første månedene estimert til rundt 11,4 millioner kroner. På forvaltningsområdet er det stor grad av press på tjenestene, både på NAV og Helse og velferdskontorene. Enhetene på forvaltningsområdet meldte i mars et samlet merforbruk på hele 23 millioner kroner før tiltak. 12 millioner lå på Helse og velferdskontorene og 11 millioner kroner på NAV kontorene. Årsaken til merforbruket på Helse og velferdskontorene er merforbruk på brukerstyrt personlig assistent, omsorgslønn og rustjenester. Her er det iverksatt diverse tiltak slik at merforbruket reduseres til 5 millioner kroner. NAV melder 11 millioner i merforbruk. Dette skyldes dels økte utbetalinger på økonomisk sosialhjelp, dels at de ikke har tatt effekten av kvalifiseringspengene fullt ut inn i budsjettene. Ut fra en samlet vurdering av kvalifiserings penger, individstønad og bufferpost på økonomisk sosialhjelp regner rådmannen med balanse i NAV budsjettet.

Merforbruket innenfor byutvikling er knyttet til vinterdrift. Vinterdriften til Trondheim bydrift er estimert til å gå med et merforbruk på 5 millioner i 2009. Det skyldes både ekstraordinære vinterforhold, og problemer med å tilpasse seg et redusert aktivitetsnivå.

En del skoler og barnehager melder også om store utfordringer i forhold til å ha en aktivitet innenfor sine budsjettammer. Mange av disse enhetene har med seg et inntrekk som følge av merforbruk 2008, og må ta inn dette i tillegg til å redusere et for høyt aktivitetsnivå.⁷ Rådmannen har satt i gang tett oppfølging av disse enhetene med krav til at de skal komme i balanse. For å være i stand til å

⁷ Merforbruket i 2008 hadde sammenheng med at det kun ble gitt delvis lønnskompensasjon. Vedtaket om delvis lønnskompensasjon kom etter at bemanningsplaner var lagt for nytt skoleår og barnehageår.

Trondheim kommune

innfri dette kravet må enhetene gjennomføre til dels betydelige bemanningsreduksjoner og effektiviseringer. De fleste endringene gjennomføres fra skoleårets start i august. Når slike reduksjoner er tatt vurderes rommet for ytterligere effektiviseringskrav som uttømt.

Generelt er det vanskelig å utarbeide en god prognose på grunnlag av aktiviteten etter så kort tid, og rådmannen vil ha et bedre grunnlag for å vurdere utviklingen på de ulike tjenesteområdene når rapporten for 1. tertial legges fram. Men månedsrapporteringen til og med mars tyder på at ikke alle enheter fullt ut er i stand til å håndtere det generelle effektiviseringskravet som de er pålagt. Det innebærer at kravet om generell effektivisering etter min vurdering til en viss grad må erstattes av reduksjoner i tjenestetilbudet og/eller økninger i inntektene. Dette er også bakgrunnen for at rådmannen i del 3 foreslo at enhetene i 2009, i motsetning til hva som ble vedtatt i forbindelse med behandlingen av formannskapssak 9/09, skal få full kompensasjon for lønnsoppgjøret i 2009.

Rådmannen foreslår i del 5 tiltak for å få driften i balanse i 2009.

5. Innsparingstiltak

Trondheim kommune hadde i 2008 et underskudd på 208,6 millioner kroner. Rådmannen legger, jf del 2, til grunn at dette underskuddet skal dekkes inn i løpet av 2009 og 2010. Rådmannen foretok i del 3 en gjennomgang av hovedforutsetningene som er lagt til grunn for kommunens utgifter og inntekter på makronivå. Denne gjennomgangen viser at kommunen har en ubalanse på 6,8 millioner kroner. Gjennomgangen i del 4 indikerer at tjenesteområdene vil gå med et merforbruk på 21,4 millioner kroner, dersom det ikke iverksettes konkrete tiltak for å få ned driftsnivået. Samlet medfører dette at det er nødvendig å gjennomføre betydelig innstramninger både i 2009 og i 2010. Rådmannen foreslår i denne delen av saken tiltak for å få driften i balanse i 2009, og tiltak for å skape rom for å dekke inn underskuddet fra 2008.

Rådmannen har jf avsnitt 2,4 lagt til grunn at rammereduksjonen som er knyttet til underskuddet fra 2008 skal fordeles flatt mellom de store budsjettområdene. Rådmannen har lagt samme forutsetning til grunn når det gjelder innstramningen som må gjennomføres fordi det nå er en ubalanse på makronivå på 6,8 millioner kroner. Gjennomgangen i del 4 indikerer at Helse og velferd og Byutvikling til sammen har et merforbruk på 21,4 millioner kroner. Rådmannen har lagt til grunn at det må gjennomføres tiltak innenfor disse to områdene for å dekke inn merforbruket.

I denne delen av saken gjøres det rede for rådmannens innsparingstiltak på tjenesteområdene. Som beskrevet i del 3 forslår rådmannen også noen overordnede tiltak for å skape rom for å dekke inn deler av underskuddet (inntrekk fra 2008 og utsetting av VAR-inndekningen til 2011). Rådmannen gjør ikke nærmere for disse tiltakene i denne delen av saken, men viser til omtale i del 3.

Samlet medfører tiltakene som foreslås en betydelig innstramning i forhold til gjeldende økonomiplan. Tiltakene vil medføre reduksjoner i det kommunale tjenestetilbudet, både når det gjelder kvalitet, standarder og dekningsgrader. I tillegg vil brukerbetalingene øke. Flere av tiltakene er så vidt omfattende at det vil være en viss sannsynlighet for at fylkesmannen vil kunne vurdere om omfang og standard på tjenestene er i henhold til lov og regelverk.

Det er viktig å være oppmerksom på at tiltakene som foreslås i dette avsnittet kommer i tillegg til tiltak som ble vedtatt i forbindelse med behandlingen av budsjett 2009 og økonomiplan for 2009-2012. Det er også som tidligere nevnt viktig å være klar over at vedtatt økonomiplan inneholder flere generelle innsparinger. Rådmannen vil derfor jobbe videre med å utarbeide konkrete tiltak i budsjettet for 2010 og økonomiplan for 2010 – 2013, og vil legge disse frem i forbindelse med den ordinære budsjettbehandlingen i høst.

5.1 Oppvekst og utdanning

For 2009 og 2010 foreslår rådmannen tiltak innenfor Oppvekst og utdanning som til sammen beløper seg til 69,4 millioner kroner. I fordelingen av kuttet mellom områdene innenfor oppvekst og utdanning er følgende profil/prioriteringsområder lagt til grunn:

- Skole hvor vi har et noe høyere ressursbruk sammenlignet med andre kommuner tar en større andel av kuttet enn barnehage hvor vi har en lav ressursbruk sammenlignet med andre kommuner
- Barnevernet har en høyere ressursbruk pr barn i tiltak sammenlignet med andre kommuner, mens andel barn med barnevernsvedtak er lavere enn andre kommuner. Barne- og familietjenesten tar sin relative andel av kuttet, men tatt i betraktning av at det allerede ligger inne store omstillinger og reduksjoner i vedtatt økonomiplan for 2010, foreslås det ikke i denne omgang ytterligere reduksjoner utover områdets relative andel. Omfordelinger innenfor oppvekstområdet vil bli vurdert på nytt ved neste økonomiplan.

Trondheim kommune

- Finne tiltak som i mest mulig grad skjermer kjernevirksomheten og bevarer grunnbemanningen på områdene.

5.1.1 Skole

For 2009 og 2010 foreslår rådmannen tiltak innenfor skole som til sammen beløper seg til 49,7 millioner kroner. Det er gjort nærmere rede for det enkelte tiltak under tabellen.

Målet på skoleområdet har vært å finne tiltak for å unngå å ramme kjernevirksomheten, det vil si minst mulig reduksjon i bemanning. Det framlegges derfor ikke forslag om redusert lærertetthet. Den statlige bevilgningen på totalt 33 millioner kroner for å forsterke bemanningen på 1. – 4. trinn foreslås i sin helhet å inngå i innsparingen. Rådmannen vil ivareta tidlig innsats gjennom å fordele relativt mer av gjenværende ressurser til de laveste trinnene, da på bekostning av høyere trinn. På tross av reduksjon i en del satsninger, så holdes det fortsatt trykk på videre- og etterutdanning, grunnleggende ferdigheter, realfag og sosialpedagogiske styrkingstiltak.

Tabell 7. Forslag til tiltak innenfor skole. Tall i millioner kroner

Skole	2009	2010
1. Mottaksskoler, fjerne administrasjonsressurs 1,5 årsverk	0,3	0,7
2. Reduksjon i særskilt opplæring, minoritetsspråklige elever	0,6	3,6
3. Redusere konverteringsressurs til mottaksskolene (rest fra tidligere ordning)	0,4	0,8
4. Skoleskyss, ytterligere innstramning i vedtak	0,2	0,7
5. SFO: Gratis skyss til/fra SFO oppheves	0,3	0,7
6. SFO: Sommerstenging i 4 uker med en/to skole(r) åpen i hver bydel	0,5	1,0
7. SFO: Fjerne styrking av driftsbudsjett, vedtak 2008	0,5	1,0
8. SFO: Redusere 20 % stilling prosjektleder kvalitetsutvikling skoleåret 2009/10	0,1	0,1
9. SFO: Gjeninnføre betaling for 5.-7. trinn	0,4	0,8
10. SFO: Kontingentøkning fra 1. august 2009	2,1	4,6
11. TKMK: Kontingentøkning fra 1. august 2009	0,4	0,9
12. Reduksjon internasjonalt samarbeid	0,1	0,1
13. Fukt og grønt- ordningen reduseres	1,2	2,5
14. Fjerne tilskudd/utgifter fra 2010:		
• Voll 4H Gård	0,0	0,9
• MOT	0,0	0,4
• Pilotgalleriet	0,0	0,2
• Fjerne bussturer til Falstad senter for ungdomstrinnet	0,0	0,2
15. Grønn barneby: Reduksjon 50 % stilling prosjektmedarbeider	0,1	0,3
16. Fysak: Stoppe prosjekt fra 1. juli 2009	0,1	0,1
17. Skolestruktur: Nedleggelse av to skoler fra høst 2010	0,0	5,2
18. Redusere bemanningsøkning Kunnskapsløftet	3,0	14,6
Sum	10,3	39,4

1. Mottaksskoler, fjerne administrasjonsressurs 1,5 årsverk

I forbindelse med etableringen av seks mottaksskoler, tre for barnetrinnet og tre for ungdomstrinnet, ble det valgt å tildele en grunnressurs på 25 prosent pedagog til hver. Denne ressursen er uavhengig av antall elever i tilbudet og blant annet som kompensasjon for delegert opptaksmyndighet. I sak ”*Evaluerings av morsmålstilbudet i Trondheimsskolen*”, ble det besluttet at opptaksmyndigheten fra og med 3. mars 2009 er lagt til Oppvekstkontoret. Den sentraliserte opptaksmyndigheten vil derfor gi grunnlag for å frigi grunnressursen ved mottaksskolene. Dette vil gi en reduksjon på 0,34 millioner kroner høst 2009 og en helårseffekt i 2010 på 0,75 millioner kroner.

Trondheim kommune

2. Reduksjon i særskilt opplæring, minoritetsspråklige elever

Om lag 1 420 elever får i dag særskilt opplæring i og på norsk. Mange av disse elevene får denne opplæringen uansett om deres kompetanse i norsk er tilstrekkelige nok til å følge vanlig læreplan i norsk. Kartlegging av kompetanser hos minoritetsspråklige elever skal bli obligatorisk hvert år. Det skal bli foretatt en grundig gjennomgang av tilbudet til minoritetsspråklige elever når det gjelder særskilt opplæring og dette kan gi en innsparingseffekt når det gjelder både særskilt opplæring på norsk og morsmål. Det anslås at dette kan gi en årseffekt på 3,6 millioner kroner. Det er allerede forutsatt innsparing på 1 million høsten 2009, og det forutsettes ytterligere 0,6 millioner kroner høsten 2009 og 3,6 millioner kroner i helårseffekt for 2010.

3. Redusere konverteringsressurs til mottaksskolene (rest fra tidligere ordning)

Fra høsten 2006 ble fordeling av konverteringsressursen lagt om slik at det skulle fordeles 2 timer pr elev til alle skoler. Halvparten av tidligere konverteringsressurs, 1,6 millioner kroner, ble likevel beholdt i de tre skolene som har arbeidsgiveransvar for morsmållærere og organisering av opplæringen i og på morsmål. Det foreslås nå å redusere denne med 0,8 millioner kroner, fordelt på 0,4 millioner kroner høst 2009 og 0,8 millioner i helårseffekt i 2010.

4. Skoleskyss, ytterligere innstramming i vedtak

I vedtatt økonomiplan er det lagt inn en reduksjon på skoleskyss på 0,2 millioner kroner i 2009 og ytterligere 0,1 millioner kroner i 2010. En innstramming av praksis med hensyn til rettigheter på skyss med hjemmel i avstand, trafikkfarlig vei og delt bosted anslås til å kunne gi en innsparing på 0,23 millioner kroner høst 2009 og 0,7 millioner kroner i helårvirkning i 2010.

5. SFO: Gratis skyss til/fra SFO oppheves

Bystyret fattet i 2001 et vedtak om gratis skyss til og fra SFO for de elevene som oppfyller rettighet om skoleskyss. I revidert skoleskyss-reglement presiseres det nok en gang at elevene ikke har rettigheter på skyss til og fra SFO. Det foreslås nå å oppheve dette vedtaket slik at elevene ikke har rett på skyss til og fra SFO. Skyss som går til/fra SFO på skoledager opprettholdes dersom det ikke medfører merkostnad i forhold til om skyssen hadde gått etter skoleslutt. Skyss til/fra SFO på skolefrie dager oppheves, men funksjonshemmede elever vil fortsatt ha denne rettigheten. Beregnet innsparing er 0,3 millioner kroner i 2009 med helårseffekt på 0,7 millioner kroner i 2010.

6. SFO: Sommerstenging i 4 uker med en/to skole(r) åpen i hver bydel

Mange skoler har få elever i SFO i hele eller deler av juli måned. Det foreslås at tilbud om SFO etableres på en eller to skoler i bydelen, avhengig av behov. På denne måten oppnås en stordriftsfordel. Anslått innsparing er 0,5 millioner kroner i 2009 og ytterligere 1 millioner kroner i 2010 når en har fått brukt 2009 som et prøveår.

7. SFO: Fjerne styrking av driftsbudsjett, vedtak 2008

Bystyret bevilget for 2008 1 million kroner i styrket driftsbudsjett til SFO for å bedre kvaliteten, legge til rette for mer fysisk aktivitet, bruk av nærmiljøet og aktivitet i SFO-tida. Det foreslås å fjerne denne styrkinga, hvilket vil medføre en innsparing på 0,46 millioner kroner for høsten 2009, og med en helårseffekt på 1 million kroner i 2010.

8. SFO: Redusere 20 prosent stilling prosjektleder kvalitetsutvikling skoleåret 2009/10

Det kan spares 20 prosent stilling som prosjektleder skoleåret 2009/2010 fordelt på 0,05 millioner høst 2009 og 0,1 millioner i helårseffekt i 2010.

9. SFO: Gjeninnføre betaling for 5.-7. trinn

Våren 2007 ble det vedtatt å innføre gratis skolefritidsordning til barn med spesielle behov på 5.-7. trinn, gjeldende fra 1. august 2007. Det foreslås å gjeninnføre betaling for 5.-7. trinn. Skoler med

Trondheim kommune

spesialgrupper melder om at det oppleves kunstig at 1.-4. trinn skal betale og 5.-7. trinns-elever i samme gruppe har gratis tilbud. Dette utgjør en inntekt på 0,4 millioner kroner høst 2009 med helårseffekt 0,84 millioner kroner i 2010.

10. SFO: Kontingentøkning fra 1. august 2009

Det foreslås å øke kontingenten i skolefritidsordningen ytterligere fra 1. august 2009 utover den økningen som ble vedtatt med virkning fra 1. januar 2009. Kontingenten på hel plass forelås økt med 100 kroner pr måned fra kroner 2 000 til kroner 2 100. Halvplass foreslås økt med 50 kroner fra kroner 1 350 til kroner 1 400. Dette gir merinntekter på 2,1 millioner kroner høst 2009, med helårseffekt på 4,6 millioner kroner i 2010. De nye satsene i 2009 vil da omtrent ligge på gjennomsnittet av hva satsene er i ASSS-kommunene i 2009.

11. Trondheim kommunale musikk og kulturskole (TKMK): Kontingentøkning fra 1. august 2009

Satsen for foreldrebetaling på kroner 1 600 ble justert opp til et nivå tilsvarende kroner 2 100 for 1. halvår 2009. Rådmannen foreslo en foreldrebetaling på kroner 2 575 i sitt forslag til budsjett for 2009. Gjennomsnittet i ASSS-kommunene er i 2009 ca 2 800 kroner pr år, og det foreslås at satsen økes ytterligere opp til gjennomsnittet i ASSS. En økning av kontingenten med 225 kroner pr år fra foreslåtte 2 575 kroner til 2 800 kroner medfører økte inntekter på 0,45 millioner kroner for høst 2009 med en årsinntekt på 0,9 millioner kroner i 2010. Med en brukerbetaling på 2 800 kroner pr år vil reell økning fra vår til høst i 2009 for brukerne være 700 kroner i helårsvirkning.

12. Reduksjon i bevilgningen til internasjonalt samarbeid

Internasjonalt og nordisk samarbeid foreslås redusert med 0,1 millioner kroner. Dette medfører mindre samarbeid med vennskapsbyer.

13. Frukt- og grøntordningen reduseres

Høsten 2007 vedtok staten innføring av en ordning med gratis frukt og grønt i rene ungdomskoler (8.-10. trinn) og kombinerte skoler (1.-10. trinn). I dag budsjetteres det med kroner 3,85,- pr elev pr dag til den som inngår i ordningen. Det foreslås at denne ordningen halveres fra høsten 2009, noe som medfører 1,2 millioner kroner i innsparing i 2009 med en helårseffekt på 2,5 millioner kroner i 2010. Vi oppfyller fortsatt lovens krav, men omfanget av tilbudet blir mindre.

14. Fjerne tilskudd/utgifter fra 2010

- Voll 4H Gård, 0,95 mill kroner
- MOT, 0,35 mill kroner
- Pilotgalleriet, 0,15 mill kroner
- Fjerne bussturer til Falstad senter for ungdomstrinnet

Det foreslås å fjerne tilskuddene til ovenstående tiltak fra 2010. Skoler som velger å bruke disse tilbudene må selv finansiere det av egen ramme.

Tilskuddet til Sverresborg museum ble også vurdert foreslått fjernet. Bortfall av bevilgningen fra oppvekstbudsjettet vil føre til at dette tilskuddet blir forventet dekket over kulturbudsjettet når kommunen skal dekke sin prosentvise andel av tilskuddet til Museene i Sør-Trøndelag AS. Konklusjonen bør derfor være at det foretas en rammeoverføring på kroner 220 000 fra oppvekstbudsjettet til kulturbudsjettet slik at dette beløpet blir en del av det faste driftstilskuddet til Sverresborg Trøndelag folkemuseum som nå ivaretar tjenestene til det tidligere Nordafjeldske skolemuseum med museumstjenesten.

15. Grønn barneby: Reduksjon med 50 prosent stilling prosjektmedarbeider

Trondheim kommune

Det kan spares 50 prosent stilling som prosjektmedarbeider for skoleåret 2009/2010 fordelt på 0,125 millioner høsten 2009 og 0,250 millioner kroner i helårseffekt i 2010. Enhetene fortsettes å arbeide videre for grønt flagg, men får noe mindre støtte i dette arbeidet.

16. Fysak (Fysisk aktivitet): Stoppe prosjekt fra 1. juli 2009

Det kan spares 20 prosent stilling skoleåret 2009/2010 ved å stoppe prosjektet ”Folk i form til Orienterings-VM 2010”. Innsparing på 0,05 millioner kroner høst 2009 og 0,10 millioner kroner i helårseffekt 2010.

17. Skolestruktur: Nedleggelse av to skoler fra høst 2010

Det vises til saken om ”Skolestruktur for grunnskolene i Trondheim kommune”.

Rådmannen opprettholder sin innstilling og foreslår at det legges ned to skoler fra høsten 2010.

Høstvirkning 2010 i sparte driftskostnader beregnes til 5,2 millioner kroner. Rådmannen vil komme tilbake med utfyllende utredninger.

18. Redusere bemanningsøkning Kunnskapsløftet

I budsjettet for 2009 ble det vedtatt å legge inn 5 millioner kroner til styrking av 1.-4. trinn fra høst 2009 i forbindelse med statens samlede bevilgning på 33 millioner kroner til tidlig innsats. Det foreslås at kun 2 millioner kroner av de 5 millioner kroner legges inn fra høsten 2009, og fra 2010 finner ikke Rådmannen rom for å videreføre noe av disse midlene. Dette utgjør 11 millioner kroner i helårsvirkning som er foreslått ikke økt fra 2010. I vedtatt økonomiplan ligger det i tillegg inne 3,6 millioner kroner i 2010 til en opptrapping på 1.-4. trinn fra høst 2010. Det foreslås at heller ikke disse midlene legges inn fra høst 2010.

Annet

I tillegg til tiltakene ovenfor er det vurdert å redusere investerings- og driftsbudsjettet i satsninga på IKT i skolen, men dette er vurdert til å være så viktig for infrastrukturen i skolen at rådmannen ikke foreslår å redusere på dette området.

Ytterligere reduksjon i de 4,7 millioner kroner som øremerkes til leirskole er også vurdert. Siden det allerede er redusert med 1 million kroner i 2010 i vedtatt økonomiplan, for å lage alternative leirskoletilbud i nærmiljøet, foreslås ikke ytterligere innsparinger nå fordi det tar tid å få etablert alternative ordninger.

Å foreslå en endring i dagens organisering av dagskoletilbudet ble også vurdert, men dette må ses i en bredere sammenheng inn i sak om spesialundervisning som legges fram i løpet av våren 2009.

5.1.2 Barnehage

For 2009 og 2010 foreslår rådmannen kutt innenfor barnehage som til sammen beløper seg til 5,2 millioner kroner. Det er gjort nærmere rede for tiltakene under tabellen.

Rådmannen vurderer dagens driftsrammer for barnehagesektoren som knappe. Dette understøttes av KOSTRA-tall som gjennom flere år har vist at bemanningstettheten i barnehagene i Trondheim er blant den laveste av storkommunene. Rådmannen velger derfor i denne omgang å skjerme barnehager fra bemanningsreduksjon med den konsekvens at andre områder må reduseres tilsvarende mer.

Trondheim kommune

Tabell 8. Forslag til tiltak innenfor barnehage. Tall i millioner kroner.

Barnehage	2009	2010
1. Endre kriterimodellen til frilufsbarnehager/grupper	0,7	1,6
2. Omdisponering av administrasjonsressurs - avdelingsbaserte familiebarnehager	0,3	0,3
3. Redusere administrasjonsressurs	0,4	0,9
4. Redusere kompetansemidler	0,0	1,0
<i>Sum</i>	<i>1,4</i>	<i>3,8</i>

1. Endre kriterimodellen til frilufsbarnehager/grupper

Det foreslås en endring i kriteriene for tildeling av budsjett til friluftsbarnhager/grupper ved at disse ikke tildeles ekstra ressurser slik som i dag, men får en bemanningsressurs tilsvarende andre barnehager. Dette vil medføre en innsparing på 0,7 millioner kroner høst 2009 med en helårseffekt på 1,6 millioner kroner i 2010. Tillegget i ressurser var opprinnelig motivert ut i fra sikkerhetsmessige hensyn, for å kunne være to voksne pr gruppe i tiden barnehagen er på tur. En reduksjon i tilskuddet kan medføre at enkelte friluftsbarnhagene vil måtte redusere antall barn. Friluftsbarnhager er i dag et etterspurt tilbud fra foreldrene. Bortfall av ressurser vil kunne redusere muligheter og motivasjon for å drive denne type tilbud.

2. Omdisponering av administrasjonsressurs - avdelingsbaserte familiebarnehager

I budsjettvedtaket for 2009 ble det bevilget et ekstraordinært tilskudd på 0,7 millioner kroner for 2009 til avdelingsbaserte familiebarnehager. Rådmannen har fulgt opp bystyrets vedtak og fordelt 0,4 millioner kroner for vårhalvåret til de avdelingsbaserte familiebarnehagene. Det foreslås at resterende 0,3 millioner kroner spares. Rådmannen vil legge frem en sak for bystyret hvor det redegjøres for hvordan de gjenværende 0,4 millioner kroner kan benyttes fra 2010 for å ivareta og øke kvaliteten innenfor hele familiebarnehagevirksomheten i Trondheim.

3. Redusere administrasjonsressurs

Rådmannen foreslår en generell reduksjon i administrasjonsressursen tilsvarende 0,4 millioner kroner i 2009 med en helårseffekt på 0,9 millioner kroner i 2010.

Gjennom endringen i lederstruktur i 2004, fikk de kommunale barnehagene en enhetsleder for flere hus, men beholdt samtidig administrasjonsressursen. Administrasjonsressurs i dag fordeles i forhold til antall årsverk ved enheten. Rådmannen har ikke lagt føringer for hvordan denne ressursen skal benyttes på de ulike enhetene. Administrasjonsressursen benyttes derfor ulikt gjennom at lederne er gitt frihet til å komplettere sine egne kunnskaper og kompetanse. De fleste har tilsatt fagkonsulenter med barnehagefaglig kompetanse i disse stillingene. Hvilket ansvar og oppgaver disse har, varierer fra enhet til enhet. I hovedsak kan en si at de på ulike måter bistår leder i ledelse og utvikling av enheten. Det kan være oppgaver knyttet til opptak av barn, spesialpedagogisk arbeid, arbeidsmiljøarbeid, barnehagens innhold og utvikling og foreldrearbeid. Den foreslåtte reduksjonen i administrasjonsressurs, vil for en ordinær 4-avdelings barnehage med 72 plasser, medføre en reduksjon i administrasjonsressurs tilsvarende 2 prosent stilling.

4. Redusere kompetansemidler

En halvering av de kommunale kompetansemidlene med 1 millioner kroner innebærer at vi i 2010 kan videreføre de avtaler som er inngått knyttet til etterutdanning i ledelse for pedagogiske ledere i kommunal barnehager. Reduksjon vil ellers innebære at ulike prosjekter innenfor kompetanseprogrammet for barnehager vil måtte opphøre eller finansieres over barnehagenes egne budsjetttrammer. Statlige kompetansemidler vil etter rådmannens vurdering målrettes mot kompetansetiltak i forhold til de yngste barna og til utvikling av bedre verktøy og systemer for barnehagevurdering.

Trondheim kommune

Annet

I tillegg til tiltakene ovenfor er det vurdert å foreslå å redusere leke- og oppholdsareal (LOA). Dette vil i så fall være mest aktuelt for de største barna, som tilbringer mer av tiden ute enn småbarna. Dersom 2000 5-åringer i barnehagene får redusert LOA fra fire til tre m², så fristilles 2000 m² LOA. Dette kunne ha vært benyttet til 380 småbarn eller 500 storbarn. Tiltaket vurderes som for tiden som lite realistisk da det krever et stort antall ombyggingstiltak i mange barnehager, spesielt når det gjelder garderober, toaletter og stellerom, eventuelt også personalfasiliteter.

Full barnehagedekning

I forslaget til økonomiplan for 2009-12 forutsatte rådmannen at målet for full barnehagedekning skulle tilpasses rettigheter til plass i endret barnehagelov, som gjelder barn over ett år. Bystyret vedtok å opprettholde målet om at *alle* som søker innen fristen til hovedopptaket skal få tilbud om plass. Denne målsettingen er senere presisert av formannskapet, og rådmannen vil legge dette til grunn for arbeidet med økonomiplanen for neste periode. Utfordringen er at det i vedtatt økonomiplan ikke er satt av investerings- og driftsmidler til å etablere nok nye plasser. Gjennom saken "Plan for full barnehagedekning i 2009", vedtatt av formannskapet 03.03.09, ble det forutsatt at økte driftsutgifter på ca 3,0 millioner kroner for å få til nok plasser, skulle innarbeides i revidert budsjett for 2009 (se eget punkt i del 3). Når antall søknader til hovedopptaket ble ca 50 flere enn forutsatt i denne planen, har rådmannen i tillegg satt i gang etablering av enda en ny barnehage i 2009. Rådmannen foreslår at denne bygges som en permanent barnehage, og at det dekkes av de 35 millioner kronene som bystyret bevilget som tillegg til investeringsrammen i 2009. Barnehagen etableres på regulert barnehagetomt på Breidablikk.

Rådmannen vil gjennom arbeidet med planperioden 2010-13 fremme en sak om status for barnehagetilbudet og mulige tiltak og konsekvenser for å opprettholde målet om full barnehagedekning framover. For 2010 vil det langt på vei være mulige å opprettholde målet uten tilførsel av store investeringsmidler, mens det videre framover vil kreves økte ressurser på grunn av økningen i barnetallet. I tillegg medfører videreføringen av mange midlertidige barnehager et enormt etterslep i forhold til bygging av permanente barnehager i årene som kommer.

Bemanning

Rådmannen foreslo fra 1. januar 2009 en reduksjon i nivået på budsjettildelingen fra dagens 0,157 årsverk pr plass til 0,156 årsverk pr plass i ordinære barnehager. Dette innebar en reduksjon fra dagens 2,83 årsverk pr "avdeling" med 18 barn over 3 år eller 9 barn under 3 år, til 2,81 årsverk pr "avdeling". En slik bemanningsreduksjon ville ha utløst en samlet innsparing på om lag 5 mill kroner i kommunale og private barnehager. Forslaget om redusert bemanning i barnehagene i 2009 ble ikke vedtatt i bystyret.

Begrunnelsen for at bystyret sa nei til foreslått bemanningsreduksjon i budsjett 2009 var at man fortsatt ønsket å skjerme åpningstidene. Når rådmannen på nytt i Økonomiplanen for 2010-2013 kan se seg nødt til å opprettholde forslaget om bemanningsreduksjoner i barnehagene, mener rådmannen likevel at det er riktig å utrede en standardisering/innstramming av åpningstider og feriestenging for i størst mulig grad skjerme en allerede lav bemanningstetthet i barnehagene. Det er for sent å iverksette endringer i åpningstider og feriestenging fra sommer/høst 2009, men tiltaket bør utredes videre arbeidet med ØP 2010-2013.

Det må også i det videre vurderes hvordan tildeling av ressurser til barnehagene kan differensieres i forhold til ulike behov. 0-åringer trenger relativt mer ressurser enn 4-5-åringer, barnehager som skal bidra mye til sosial utjevning trenger mest sannsynlig mer ressurser enn andre barnehager, og det må også vurderes å stramme inn på generelle ressurser til barn med nedsatt funksjonsevne slik at de målrettes barn med størst behov.

Trondheim kommune

5.2.3 Barne- og familietjenesten

For 2009 og 2010 foreslår rådmannen tiltak innenfor barne- og familietjenesten som til sammen beløper seg til 14,5 millioner kroner. Det er gjort nærmere rede for det enkelte tiltak under tabellen.

Tabell 9. Forslag til tiltak innenfor barne- og familietjenesten.
Tall i millioner kroner.

Barne- og familietjenesten	2009	2010
1. Omstilling barnevern – redusert bruk av institusjon	2,0	4,0
2. Redusere kostnadsnivået til hjelpetiltak i barnevernet	1,0	2,0
3. Økte inntekter fra BUF-etat	0,3	0,6
4. Reduksjon i sentralt budsjett i BFT	1,2	1,2
5. Reduserte husleieutgifter	1,0	1,0
6. Redusert kjøp av sakkyndig vurdering i barnevernet	0,0	0,2
Sum barne- og familietjenesten	5,5	9,0

1. Omstilling barnevern – redusert bruk av institusjon

Det må fokuseres ytterligere på omstilling av barnevernet, og det vil bli foretatt en gjennomgang for i større grad å kunne si noe om hvilke tiltak som har ønsket effekt. Det vil bli nødvendig med tiltak som innebærer en viss reduksjon i omfang og kvalitet i forhold til dagens nivå.

Det er særlig viktig å fortsette omstillingen for å øke andel barn med tiltak i hjemmet i forhold til tiltak utenfor hjemmet. Å holde antall institusjonsdøgn på et lavest mulig nivå er en prioritert oppgave både for kommunen og for Buf-etat, og samarbeid med Buf-etat om metode, dokumentasjon og kvalitetssikring er viktig for å oppnå dette. Det må satses på økt bruk av alternative tiltak til institusjon ved å prioritere hjelpe- og endringstiltak i hjemmet. Etter at ansvaret for barnevernets andrelinjetjeneste er tilbakeført til staten fra 1. juli 2008, er Trondheim kommune kun ansvarlig for kommunale barnevernsutgifter. Kommunale egenandeler er siden 2008 utformet slik at de i større grad skal stimulere til ønsket vridning av tiltak fra institusjon til fosterhjem og nærmiljøbaserte tiltak.

Det legges inn en innsparing på 2 millioner kroner i 2009 med en helårseffekt på 4 millioner kroner i 2010.

2. Redusere kostnadsnivået til hjelpetiltak i barnevernet

Omstillingsprosjektet som startet i forsøksperioden vil i fortsettelsen ha fokus på å videreutvikle styringsdata som synliggjør økonomisk tilpasning, tiltaksprofil, målgrupper, resultat av innsats og tiltaksutvikling som bidrar til at barn og unges behov for hjelp i størst mulig grad imøtekommes med tiltak i hjem og nærmiljø.

Ved hjelp av styringsdata avdekkes ulike praksis mellom bydeler slik at det også kan bli enklere å fastsette standardisering av ulike ytelser. Det foretas en systematisk gjennomgang og dokumentasjon på ulike typer ytelser fra hver bydel. Det legges inn en forventet innsparing på 1,0 millioner kroner i 2009 med en helårseffekt på 2,0 millioner kroner i 2010.

3. Økte inntekter fra BUF-etat

Kostra-tall viser at Trondheim har høye kostnader pr barn i hjemmet, og i denne sammenhengen er det viktig å få utnytte det faglige samarbeidet og refusjonsordningene i forhold til Buf-etat. Det må jobbes med å videreutvikle gode og hensiktsmessige refusjonsordninger fra Buf-etat til delvis dekning av omfattende hjemmebaserte tiltak som kan forhindre plassering i institusjon. Buf-etat har incitament med hensyn til å dekke en del av utgiftene rundt disse ungdommene; tiltak som er langt

Trondheim kommune

rimeligere enn institusjonsplasseringer.

Det forventes merinntekter her i forhold til hva som er budsjettet; 0,3 millioner kroner i 2009 med en helårseffekt på 0,6 millioner kroner i 2010.

4. Reduksjon i sentralt budsjett i Barne- og familietjenesten

Det foreslås reduksjoner på midler som er budsjettet sentralt:

- reserver til alvorlig syke barn 0,7 millioner kroner
- reduksjon i kompetansemidler 0,3 millioner kroner
- reduksjon i midlene til "Inn på tunet", 0,2 millioner kroner (av totalt 0,575 millioner kr)

5. Reduserte husleieutgifter

Nåværende husleieavtaler gjør det mulig å redusere 1 millioner kroner på budsjettet til husleie.

6. Redusert bruk av sakkyndige vurderinger i barnevernet

Bydelene vil i løpet av 2009 implementere utredningsmal i barnevernet. Utredningsmalen er blant annet utviklet med tanke på å redusere bruken av sakkyndige i barnevernet. Det foreslås at bydelene prioriterer å ta i bruk malen i saker hvor en ser behov sakkyndige vurdering, framfor å kjøpe slik utredning eksternt. Det forventes en innsparing på dette fra 2010 på 0,2 millioner kroner. Kartlegging av kostnader og muligheter for innsparing må foretas mer nøyaktig på hver bydel.

Annet

Rådmannen vil i løpet av 2009 også vurdere standarden på ulike helse- og sosialtjenestene til barn og unge med funksjonsnedsettelse, med sikte på mulige reduksjoner fra 2010.

5.2 Helse og velferd

For 2009 og 2010 foreslår rådmannen tiltak innenfor helse- og velferd som til sammen beløper seg til 79,7 millioner kroner. 16,4 millioner kroner er tiltak som er nødvendig å gjennomføre for å få driften innenfor Helse- og velferd i balanse i 2009. I fordelingen av kuttet mellom områdene innenfor helse- og velferd er følgende profil/prioriteringsområder lagt til grunn:

- Underbygge mestringsstrategien i eldreplanen, prioritere forebyggende tjenester og hjemmebaserte tjenester
- Videreføre noe satsing på kompetanse
- Områder hvor vi har en høy ressursbruk sammenlignet med andre kommuner tar en større andel av kuttet enn områder hvor vi har en lav ressursbruk sammenlignet med andre kommuner

Samlet er kuttene som foreslås beregnet til å utgjøre en reduksjon på om lag 77 årsverk.

5.2.1 Helse og omsorg

For 2009 og 2010 foreslår rådmannen tiltak innenfor helse- og omsorg som til sammen beløper seg til 39,1 millioner kroner. Det er gjort nærmere rede for det enkelte tiltak under tabellen.

Trondheim kommune

Tabell 10. Forslag til tiltak innenfor helse- og omsorg. Tall i millioner kroner.

Helse og omsorg	2009	2010
1. Reduserer renhold fra hver 2. uke til hver 3. uke, samt økt egenbetaling	1,6	2,8
2. Økt terskel for å få hjemmetjenester, spesielt tilsynsbesøk	0,5	3,0
3. Redusert nattbemanning, sykehjem, HDO og HDU	4,5	11,0
4. Fjerne 15 sykehjemsplasser frem til utgangen av 2010	1,5	6,5
5. Deltidsprosjekt på Nidarvoll er nedlagt	1,6	1,6
6. Ung i jobb	0,2	
7. Færre lærlinger fra høsten 2009	0,5	
8. Midlertidig reduksjon i kompetansesatsing,	2,5	
9. Kutt i lag og organisasjoner	0,2	1,0
10 Redusert privatavlastning om sommeren	0,1	0,1
Sum tiltak	13,1	26,0

1. Redusere renhold fra hver 2. uke til hver 3. uke, samt øke egenbetalingen

Tiltaket handler både om å redusere standarden, samt å øke egenbetalingssatsene. I dagens standarder for praktisk bistand står det: "Husrengjøring; vaske gulv, støvsuge, riste matter/tepper, støvtørking skal utføres hver 14. dag". Rådmannen foreslår å endre dette til hver 21. dag. I tillegg foreslår rådmannen å øke dagens satser for de med inntekter utover minstepensjon tilsvarende dagens selvkost for tjenesten. Rådmannen foreslår også å øke maksimalsatsen per måned for de ulike inntektsgruppene noe.

- Totalbudsjett til enhet for praktisk bistand er på ca. 14 millioner kroner, oppdragene generer inntekter på ca. 6,8 millioner kroner, dvs. et nettobudsjett på 7,2 millioner kroner. Når standarden reduseres med ca. 1/3 så antas det at antall oppdrag reduseres med 1/3 det betyr en innsparing på ca. 2,4 millioner kroner.
- Effekten av økte egenandelen for praktisk bistand etter at standarden reduseres er her anslått til 0,4 millioner. Effekten av økt egenandel hvis standarden ikke reduseres vil bli noe høyere. Tabell 11 viser dagens satser, samt rådmannens forslag til nye satser.

Tabell 11. Forslag til nye satser for egenbetaling.

Inntekt i kroner	Dagens satser		Foreslåtte satser	
	Pris i kroner per time	Maksimalpris i kroner per måned	Pris i kroner per time	Maksimalpris i kroner per måned
Inntil 2 G	155	155	155	155
2-3G	275	835	357	1 071
3-4G	312	1 248	357	1 428
Over 4G	312	1 560	357	1 785

2. Økt terskel for å få hjemmetjenester, spesielt tilsynsbesøk

Økt terskel for å få hjemmetjenester. Dette vil først og fremst gjelde tilsynsbesøk. Kommunen bør i større grad avvise tilsynsbesøk til de friskeste.

Både andelen og antallet brukere med lavt bistandsnivå (godfungerende) er høyere i dag enn tidligere. Dette er en indikasjon på at terskelen for å få hjelp fra hjemmetjenesten er redusert de siste årene. En lavere terskel for hjelp underbygges med at tilsynsbesøk er økt med ca. 100 prosent siden 2006 til i dag. Innsparingsbeløpet her er anslag med stor usikkerhet begge veier. Det er lagt inn relativt liten effekt i 2009 fordi vi ikke kan ta bort tjenester til personer som vi per i dag har vurdert til å ha behov for hjelp.

Trondheim kommune

3. Redusert nattbemanning, sykehjem, HDO og HDU

For å møte framtidens behov så vil det etter gjeldende økonomiplanperiode og fram mot 2035 bygges ut ca. 1 000 flere plasser med heldøgns bemanning. Dette tilsvarer omtrent 20 nye helse- og velferdssentre. I dag brukes over 22 prosent av pleieressursene på helse- og velferdssentre på natt. For at Trondheim kommune skal være bedre rustet til å gi 1 000 flere personer et sykehjemstilbud er det av stor betydning at vi klarer å redusere ressursbruken på natt, og heller vri noe av ressursene over til et mer aktivt tilbud på dag. Utredning av nattbemanning er ikke ferdig ennå. Ved å følge prinsippene under er det et potensial på 20-30 millioner kroner på helårseffekt. Rådmannen vil i nærmeste fremtid gjennomføre følgende tilpasninger på nattbemanningen.

- I langt større grad bruke hvilende nattevakter fremfor våkne. Vi skal fortsatt opprettholde trygghet og sikkerhet for brukene. Det ligger ingen hindringer i brannvernforskriftene ved å omgjøre fra våken til hvilende nattevakt så lenge de kan motta varslings fra der hvor det brenner og vi opprettholder 3 minutt fristen.
- Lokale samarbeidsløsninger mellom helse- og velferdssentra, boliger for personer med nedsatt funksjonsnivå samt andre boliger med døgn drift.
- Det er ønskelig å ta i bruk teknologi for å gi større sikkerhet og trygghet blant pasienter og ansatte. I dag finnes det en lang rekke teknologiske hjelpemidler som kan gi økt trygghet for brukeren. Kameraovervåkning av fellesareal, bevegelsesmatter som registrerer hvis noen faller ut av sengen, bevegelsessensorer som registrerer at noen forlater pasientrommet. Riktig bruk av teknologisk utstyr kan gi større grad av privatliv for pasientene, da færre runder og kontrollpunkter er nødvendig, samtidig som tryggheten blir ivaretatt. Rådmannen ønsker å utrede hvilke muligheter som ligger i bruk av teknologi i forbindelse med nattvaksordningen.
- Bruk av vaktelskaper kan vurderes i de tilfeller der omlegging av natttjenesten medfører økt behov for å sikre ansatte, brukere og bygninger.

Rådmannen vil gjøre en nærmere vurdering av hvilke kombinasjoner av tiltakene over som gir størst effekt. En full gjennomføring kan bety at vi kan vri ressurser for å styrke bemanning på dag noe. Endringene vil gjelde alle enheter i Trondheim kommune som har nattbemanning.

4. Fjerne 15 sykehjemsplasser frem til utgangen av 2010

Trondheim har en relativt høy dekningsgrad på heldøgns plasser. Frem til Kattem helse- og velferdssenter står ferdig anbefaler rådmannen at antall fortetningsplasser reduseres. Når Kattem helse- og velferdssenter står ferdig bør enten flytting av Lade alle' 80 eller Persaunet helse- og velferdssenter vurderes. I tillegg bør antall HDO-plasser vurderes. Utfordringen vil være å fjerne 15 sykehjemsplasser samtidig som St. Olav skal avvikle alle korridorpasienter, med påfølgende økt trykk på Trondheim kommune.

Rådmannen har valgt og ikke gå ytterligere ned på bemanning i sykehjem utover de forslagene som ligger i rådmannens budsjettforslag. Trondheim har i dag en lav bemanning på sykehjem sammenlignet med andre kommuner. Trondheim har ca. 10 prosent flere plasser enn ASSS kommunene, men ligger ca. 10 prosent lavere i driftskostnader.

5. Nedlagt deltidsprosjekt på Nidarvoll

Deltidsprosjektet på Nidarvoll helsehus er under avvikling. Dette anslås å medføre en årlig innsparing på 1,6 millioner kroner.

6. Ung i jobb

Reduserer omfanget av ung i jobb for 2009. I 2008 fikk 40 ungdommer sommerjobb, i 2009 reduseres dette til 30.

Trondheim kommune

7. Færre lærlinger fra høsten 2009

For å øke inntaket av lærlinger til helse og velferdsfeltet fra 50 (2007) til 80 (2008), ble området styrket med 3,6 mill kroner i budsjett 2008. Ved budsjettrevisjon i juni 2008 ble beløpet redusert til 2,9 mill blant annet på grunn av færre søknader til helse- og sosial enn forventet. Ny ramme ga rom for 74 lærlinger. I budsjett 2009 ble det vedtatt å justere antall lærlinger tilbake til 2007-nivået. En reduksjon av rammen med ytterligere 0,5 mill kroner forverrer situasjonen ytterligere. Forutsatt at reduksjonen på 0,5 mill kun gjelder 2009, ser det ut til at en skal kunne greie å opprettholde 2007-nivået i år. De aller fleste lærlingene gjennomfører et 2-årig løp, men 19 av lærlingene følger et 4-årig løp gjennom helsefagarbeiderutdanning for fremmedspråklige. Det er nødvendig å justere rammen opp til opprinnelig 2009-nivå allerede fra 2010 for å ivareta forpliktelsene for lærlinger tatt inn i 2- og 4-årig løp tidligere.

8. Midlertidig reduksjon i kompetansesatsing

Midlertidig reduksjon i kompetansesatsing. All veiledning fra eksterne stanses. Planleggingsdager må håndteres innenfor egen ramme. Rådmannen velger å opprettholde 1 planleggingsdag for hjemmetjeneneheten per år for implementering av erfaringer fra prosjektet "Hverdagsmestring i hjemmet".

9. Kutt til lag og organisasjoner

Kutt i tilskudd til frivillige lag og organisasjoner. Lag og organisasjoner som i dag får støtte til privat husleie vil kunne benytte kommunale lokaler på for eksempel helse- og velferdssenter. Trondheim kommune betaler i dag husleie for møtelokaler i Folkets hus, og vil kunne spare ca. 300 000 i årlige husleiekostnader ved å tilby kommunale lokaler. Rådmannen tar sikte på en mulig gjennomføring fra 1/7-09, slik at vi i år får en halvårseffekt. Fra 2010 foreslås å fjerne støtten til Amatea, kr. 350 000 per år. Gravide kan få råd og støtte på helsestasjoner, hos jordmor og hos fastlege. Fra 2010 sies avtalen med AOF Midt-Norge opp kr. 210 000 (treffsted for pensjonister). Nasjonalforeningens eldresenter gis redusert tilskudd fra 2010 med 440 000. Brukere som bor i omsorgsboligkomplekset gis tilbud ved kommunale dagsenter. Rådmannen vil i løpet av 2009 forhandle frem eventuell avtale med en driftsform som er tilpasset ny ramme

10. Redusert privatavlastning for eldre om sommeren

Helse og velferdskontorene inngår avtaler med privatpersoner om sommeravlastning. Det avsatte beløpet halveres.

5.2.2 Forvaltning

Regjeringens satsing for bekjempelse av fattigdom, kvalifiseringsprogrammet, er under innfasing i Trondheim. Trondheim har omkring 150 deltagere i programmet i skrivende stund, og målsettingen er 448 deltakere ved årsskifte. Merkostnadene for kvalifiseringsprogrammet dekkes av staten, og deltagelse i programmet gir en fast inntekt på 2G tilsvarende 140 512 kr pr år. Deltakere under 25 år mottar 2/3 av ytelsen. I tillegg får mottakerne barnetillegg, og alle får beholde inntekter som bostøtte, kontantstøtte og barnetrygd. Rådmannen vil presisere at alle tiltak vedrørende økonomisk sosialhjelp gjelder den tradisjonelle behovsprøvde sosialhjelpen. Alle mottakere av økonomisk sosialhjelp kan søke om å delta på kvalifiseringsprogram. Rådmannen mener at så lenge et det foreligger et alternativt tilbud om deltagelse på kvalifiseringsprogram med statlige fastsatt ytelser, blir den tradisjonelle sosialhjelpen mindre viktig. En svak reduksjon her, vil også kunne motivere flere til å søke seg over til kvalifiseringsprogrammet.

For 2009 og 2010 foreslår rådmannen tiltak innenfor forvaltning som til sammen beløper seg til 19,8 millioner kroner. Det er gjort nærmere rede for det enkelte tiltak under tabell 12.

Tabell 12. Forslag til tiltak innenfor forvaltning. Tall i millioner kroner.

Forvaltning	2009	2010
1. Innføre egenandel på trygghetsalarm	3,2	6,5
2. Alle satser til livsopphold ligger 5 prosent under statens satser	0,8	1,5
3. Satser til livsopphold fryses ut 2010		2,3
4. Regne inn alle inntekter i stønadsutmålingen	1,8	3,7
<i>Sum tiltak forvaltning</i>	<i>5,8</i>	<i>14,0</i>

1. Innføre egenandel på trygghetsalarm

Rådmannen mener at det bør innføres en generell egenandel på trygghetsalarmer. Utgiftene til trygghetsalarm har økt fra 5,8 millioner kroner i 2004 til 11,6 millioner kroner i 2008. I starten av 2004 hadde Trondheim om lag 2 500 brukere tilknyttet trygghetsalarm. I 2009 er antallet rundt 3 900, en vekst på over 50 prosent. Alle de 9 andre største byene har egenandel på trygghetsalarm, og alle byene praktiserer et progressivt system betalingsystem. Rådmannen foreslo å innføre en generell egenandel på trygghetsalarmer i 2009, men dette tiltaket ble avvist av Bystyret.

Rådmannen mener at det er viktig at trygghetsalarm er tilgjengelig for alle som har behov for denne tjenesten. Det er derfor ønskelig å skjerme gruppene med lavest inntekt, slik at disse har økonomi til å ha trygghetsalarm installert. Rådmannen går derfor inn for å videreføre gratis trygghetsalarm for de med likningsinntekter under 1G. Videre innføres en lav egenandel på inntekter mellom 1-2G på 75 kr pr måned. På inntekter over 2G innføres en egenandel på 250 kr pr måned. Dette er egenandeler som er betydelig lavere enn de egenandelene som ble fjernet i 2004. Da var egenandelene justert for prisstigning 123 kr for inntekter under 2G og 303 kr for inntekter over 2 G. Ved å innføre egenandeler på inntekter over 1G sparer kommunen 6,5 millioner kroner årlig. Egenandeler på 2003 nivå vil gi en besparelse på 8,8 millioner kroner. Det foreslås at egenandelen innføres fra 1.7.2009. Dette gir halvårseffekt på tiltaket og en besparelse på 3,2 millioner kroner. Ved innføring av egenandel antas et antall installerte alarmer vil falle fra rundt 3 900 til 3 000.

Alternativet til å innføre egenandel på trygghetsalarm er å heve terskelen for hvem som skal få tildelt trygghetsalarm. Det er grunn til å tro at de 2 500 personene som hadde trygghetsalarm i 2004, er den gruppen som har størst behov for tjenesten. Hvis Trondheim beholder tjenesten gratis, men samtidig setter et tak på 2 500 trygghetsalarmer, vil de 2 500 som har størst behov få denne tjenesten gratis. Det er da viktig at alarmbehovet prioriteres. De som har behov for et signalanlegg, kan benytte ordinær telefon. Trygghetsalarm skal være en tjeneste for de som ikke har mulighet til å benytte seg av andre kommunikasjonskanaler. Ved innføring av tak på antall alarmer vil det være noen som mister trygghetsalarmen. Disse kan alternativt tilbys å beholde alarmen til selvkost. Selvkost er beregnet til rundt 250 kroner pr måned. Besparelsen for dette tiltaket er 2 millioner kroner i 2009 og 4,2 millioner kroner i 2010.

2. Alle satser til livsopphold ligger 5 prosent under statens satser

Rådmannen foreslår at alle satser til livsopphold legges 5 prosent under statens satser. I dag ligger barnesatsene over statens satser. Fra 2003-2007 har satsene til livsopphold for enslige sosialhjelpsmottakere økt med 23 prosent, gjennomsnittlig økning i ASSS-kommunene er 14 prosent. Stønadsatsene til livsopphold for par har økt med 40 prosent, gjennomsnittlig økning i ASSS-kommunene er 15 prosent. Stønadsatsene for barn har økt med 110 prosent, gjennomsnittlig økning i ASSS-kommunene er 32 prosent. Alle satsene har økt mer enn den generelle prisstigningen og mer enn den generelle lønnsutviklingen ellers i samfunnet. Pr i dag ligger satsene til livsopphold til enslige og par 5 prosent under statens veiledende satser. Barnesatsene ligger over statens

Trondheim kommune

veiledende satser. Rådmannen foreslår en harmonisering av satsene slik at alle satsene ligger 5 prosent under statens satser. Besparelsen for 2009 er beregnet til 0,7 mill. Besparelsen for 2010 1,5 mill. Det presiseres at barnesatsene til deltakere på kvalifiseringsprogrammet blir uberørt.

3. Satser til livsopphold fryses ut 2010

Rådmannen foreslår at satser til livsopphold fryses på dagens nivå ut 2010. Fra 2003 til 2007 har Trondheim økt satsene til enslige med 23 prosent. I samme periode har prisveksten vært 5,1 prosent. Det er altså en betydelig realøkning i satsen. Satsen for enslige er den som har økt minst, og realøkningen for par og barn har vært større. Rådmannen foreslår derfor at satsene for økonomisk sosialhjelp fryses på dagens nivå i 2010. Besparelsen for 2010 er beregnet til 2,3 millioner kroner. Det presiseres at satsene til deltakerne på kvalifiseringsprogrammet ikke blir berørt av dette, og at disse satsene vil justeres i 2010 som vanlig.

4. Regne inn alle inntekter i stønadsutmålingen

Rådmannen foreslår at alle inntekter regnes inn i stønadsutmålingen. Barnesatser reduseres i dag med 970 kroner fordi barnetrygden ikke regnes inn som inntekt. For familier med to forsørgere gjør dette ingen forskjell, men for enslige forsørgere gir dette en ekstra barnetrygd pr måned på 970 kroner. Enslige forsørgere må typisk bruke større andel av sin inntekt på husleie og strøm. I den behovsprøvde sosialhjelpen dekkes husleie og strøm etter regning. Enslige forsørgere har også ofte smådriftsulemper i husholdningen. I den behovsprøvde sosialhjelpen mottar enslige et høyere beløp pr person enn par. Rådmannen foreslår å regne inn barnetrygden som inntekt. Dette vil ramme enslige forsørgere. Besparelsen for 2009 er 1,8 millioner kroner. Besparelsen for 2010 er 3,7 millioner kroner. Det presiseres at satsene til deltakerne på kvalifiseringsprogrammet ikke blir berørt av dette, og at inntekter som barnetrygd ikke vil påvirke ytelsen her.

5.2.3 Oppfølgingstjenester

For 2009 og 2010 foreslår rådmannen tiltak innenfor oppfølging som til sammen beløper seg til 16,5 millioner kroner. Det er gjort nærmere rede for det enkelte tiltak under tabellen.

Tabell 13. Forslag til tiltak innenfor oppfølgingstjenester. Tall i millioner kroner.

Oppfølgingstjenester	2009	2010
1. Redusere antall rusplasser	3,4	8,3
2. Tiltaksplan mot prostitusjon og menneskehandel	0,3	0,3
3. Avvikle 5 psykiatrilplasser Prima		0,7
4. Avvikle tilskuddet til gatejurist Kirkens bymisjon		0,2
5. Prosj. St dagtilbud /prima	0,1	
6. Rådgivingstjenesten for døve og døvblinde	0,2	0,5
7. Effektivisering oppfølgingstjenesten	0,1	2,0
8. Vern for eldre	0,1	0,3
<i>Sum tiltak</i>	<i>4,2</i>	<i>12,3</i>

1. Redusere antall rusplasser

Trondheim bruker 29 millioner kroner mer på rusomsorg enn ASSS kommunene. I årene 2003-2007 har Trondheim hatt en utgiftsvekst som er 27 prosent større enn de andre ASSS kommunene på rusområdet. Samlet sett planlegger kommunen å bruke rundt 89 millioner kroner på rustjenester i 2009. I februar 2009 gikk en avtale med Fossen rusomsorg as om drift av 20 omsorgsplasser ut. Det er inngått noen ny avtale, men avtalen med Fossen rusomsorg er forlenget til midten av mai 2009. Avtalen har vært utlyst på anbud, men det er per dato ikke inngått noen ny avtale. Rådmannen foreslår at vi ikke inngår en ny avtale. Konsekvensen av å ikke inngå ny driftsavtale vil bli at de personer som skal starte opp legemiddelassistert rehabilitering (LAR) ikke lengre kan få et

Trondheim kommune

institusjonsopphold på en kommunal omsorgsplass ved oppstarten av behandlingen. Tilbudet har også vært gitt som ett stabiliseringstiltak for noen brukere i LAR-behandling.

Oppfølgingstjenesten skal etablere et eget team som skal arbeide med de personer som er i LAR-behandling for å sikre en bedre kvalitet på tjenesten. Trondheim kommune har også driftsavtale med Frelsesarmeen (32 plasser) og Kong Carl Johans arbeidsstiftelse (9 plasser) om kjøp av omsorgsplasser på institusjonene, men disse plasser har ikke primært vært brukt til personer i LAR-behandling.

2. Tiltaksplan mot prostitusjon og menneskehandel

Trondheim kommune fikk i 2008 prosjektmidler fra NAV til en stilling som koordinator i forhold til Tiltaksplan mot prostitusjon og menneskehandel, og er forespeilet prosjektmidler i 2009-2010 for implementering av planen. Trondheim kommune har i eget budsjett lagt inn 300 000 kroner til driftsmidler til tiltaket. Rådmannen mener at vi må redusere driftsbudsjettet i dette tiltaket, og trekker derfor inn midlene.

Dette får som konsekvens at prosjektleder får mindre ressurser å bruke på tiltaksplanen og at fremdriften må bli noe utsatt. Men samtidig er noe av arbeidet til kommunen noe lettet nå, da det nasjonale KOM-prosjektet har utarbeidet noe materialet som kommunen kan benytte. Rådmannen vil likevel sikre at prosjektet får tilstrekkelig med driftsmidler

3. Avvikle 5 psykiatrilasser, Prima

Det foreslås å redusere antall kommunalt finansierte dagtilbudsplasser fra 10 til 5 ved Prima AS. Dette betyr at 5 personer med psykiske lidelser vil kunne miste sitt tilrettelagte arbeidstilbud. Brukere som mister sitt tilbud kan søke NAV om varig tilrettelagt arbeid, alternativt kan de tilbys bruk av byens åpne treffsteder for personer med psykiske lidelser.

4. Avvikle tilskuddet til gatejurist i Kirkens bymisjon

Rådmannen foreslår at tilskuddet til gatejurist i Kirkens bymisjon avvikles i 2010. Gatejuristen er et tilbud med rettshjem som Kirkens bymisjon gir rusmisbrukere og personer med psykiske lidelser. Tilskuddet ble lagt inn i budsjettet i 2009. I 2007 arbeidet "Rett på gata" med 250 saker med en stor spredning i saksfeltet; helse og pasientrett, barnevern og erstatningsrett/oppreisning. Rådmannen mener at gatejuristen gjør et viktig arbeid, men at avviklingen av tilskuddet er nødvendig på grunn av kommunens økonomiske situasjon.

5. Prosjekt dagtilbud/Prima as

Trondheim kommune og Prima as samarbeider om et prosjekt for å opprette flere varig tilrettelagte arbeidsplasser i ordinære bedrifter. Ansettelse av prosjektleder skjer først vår/sommer 2009 og en slik forsinket oppstart av prosjektet, gir effekt i 2009.

6. Rådgivingstjenesten for døve og døvblinde

Tjenesten er ikke lovpålagt, og alle kommunale tjenester til gruppa blir i utgangspunktet ivaretatt av det ordinære tjenesteapparatet. Brukergruppa er stabil. En reduksjon i overføringene til rådgivingstjenesten medfører at rådgiverne må redusere aktiviteten til hver enkelt bruker, og fokusere enda mer på å utvikle mestringsstrategier. Kuttet reduserer tjenesten fra 3,5 til 2,5 årsverk.

7. Effektivisering oppfølgingstjenesten

Målet er å redusere administrativ tid, mer direkte brukertid. Oppfølgingstjenesten har ca 50 årsverk som følger opp personer som har psykiske og rusrelaterte problem. Våren 2009 skal det gjennomføres en revidering av oppfølgingstjenesten og ambulant boveiledning, der man skal gjennomgå arbeidsmetoder, målgrupper og organisering for å sikre en effektiv bruk av ressursene.

Trondheim kommune

Dette kan få til konsekvens at noen brukergrupper må få sitt tilbud ved lavterskeltiltakene i stedet for ved Oppfølgingstjenesten.

8. Vern for eldre

Vern for eldre er en tjeneste til eldre som opplever overgrep i et hjem. Overgrepene kan handle om trusler, truende adferd, tyveri av penger og verdisaker, fysisk overgrep eller manglende omsorg. Det er opprettet et nødnummer som er koblet til en alarmsentral. Disse samtalen blir koblet videre til Midtbyen Oppfølging som har en vernepleier som følger opp dem. Hvis alarmmottaket vurderer at oppfølging haster vil samtalen bli koblet til legevakten eller politiet. I løpet av 2008 var det 19 henvendelser til denne tjenesten og 30 oppfølgingssamtaler/hjemmebesøk. I 2009 har tjenesten så langt fått seks henvendelser og man har hatt 11 oppfølgingssamtaler. Rådmannen foreslår at tiltaket ved Midtbyen oppfølging legges ned, og rådmannen vil vurder en ny alternativ plassering av funksjonen slik at eldre i målgruppen fortsatt kan bruke nødnummeret.

5.2.4 Tjenester til personer med nedsatt funksjonsevne

Tjenesteområdet har i mange år slitt med store merforbruk. Merforbruket genereres i mange tilfeller av brukere som har endret bistandsbehov. Et hensiktsmessig bofellesskap i en situasjon, kan være uhensiktsmessig og kostnadsdrivende når bistandsbehovet endres. For å opprettholde en effektiv drift og fokus på gode tjenester kan det da være nødvendig å flytte enkelte brukere. Et eksempel på dette er brukere som endrer adferd slik at det blir behov for våken nattvakt. Bruker bør da flyttes over til et bofellesskap som har våken nattvakt. I dag er det ofte motstand når kommunen foreslår flytting av brukere. Kommunen har lagt seg på en policy som gjør at vi ikke flytter brukere mot deres vilje. Dette er i mange tilfeller kostnadsdrivende, og for å få budsjettområdet i balanse er det nødvendig at brukere flytter til det bofellesskapet som har ressurser og tjenestetilbud tilpasset den enkelte brukers behov.

For 2009 og 2010 foreslår rådmannen tiltak innenfor tjenester til personer med nedsatt funksjonsevne som til sammen beløper seg til 4,3 millioner kroner. Det er gjort nærmere rede for det enkelte tiltak under tabellen.

Tabell 14. Forslag til tiltak innenfor tjenester til personer med nedsatt funksjonsevne. Tall i millioner kroner.

Tjenester til personer med nedsatt funksjonsevne	2009	2010
1. Reduksjon i dagtilbud for yrkeshemmede	0,2	2,5
2. Egenandel transport dagtilbud	0,5	1,0
3. Redusert nattbemanning, sykehjem, HDO og HDU		
4. Flytte brukere ut fra bistandsbehov	0,0	0,1
<i>Sum tiltak</i>	<i>0,7</i>	<i>3,6</i>

1. Reduksjon i dagtilbud for yrkeshemmede

Trondheim kommune bruker en større andel av budsjettet til aktivisering enn andre ASSS kommuner. Gjennomsnittet i ASSS kommunene er 6 prosent, i Trondheim bruker vi 8 prosent. På dagtilbud for yrkeshemmede har det siden 2005 vært en økning på 101 brukere. I underkant av 70 prosent av brukermassen er personer med utviklingshemming. Resten er andre typer brukere. Rådmannen ønsker å vurdere i hvilket omfang denne tjenesten skal ytes. Brukere med et heldøgns omsorgstilbud må skjermes. Alle andre brukere må gjennomgå, og andre typer tjenester må vurderes, for eksempel treffstedene. NAV har et ansvar ovenfor alle yrkeshemmede, og kommunen må fortsette arbeidet for å få en klar ansvarsfordeling mellom stat og kommunen. En innsparing på 2,5 millioner i 2010 er forskuttering av innsparingen som ligger i økonomiplanen på 7 millioner i 2011. Det betyr en total innsparing på 7 millioner i 2010 for dagtilbud for yrkeshemmede, og det er

Trondheim kommune

vanskelig å se for seg at denne innsparingen kan gjennomføres uten at NAV tar et større ansvar, eller at enkelte brukere får et redusert tilbud (som begrenset antall dager med dagtilbud per uke).

2. Egenandel transport dagtilbud

I dag betaler brukerne ved dagtilbudene en egenandel for transport pr. måned tilsvarende det det koster for månedskort med honnørrabatt på buss/trikk (pr. dato kr. 275,-). Dette har vært praksis etter at bystyret fastsatte denne egenandelen i januar 2001. Personer som selv kjøper seg månedskort for buss/trikk betaler ikke egenandel ved tilrettelagt transport til dagtilbudene. Rådmannen vil foreslå å øke egenandelen for tilrettelagt transport til dagtilbudene til det det koster for vanlig voksen billettpris. Det vil pr. i dag si kr. 60 pr. dag. Dette begrenses oppad til det at ordinært månedskort koster (pr. dato kr 685,-). Det blir ingen avkortning i egenandelen for personer som selv kjøper månedskort. Forventet merinntekt er omlag 1 millioner kroner.

3. Redusert nattbemanning, sykehjem, HDO og HDU

Se punkt 3 under kapittelet ”Helse og omsorg”.

4. Flytte brukere ut fra bistandsbehov

For å få en mest mulig effektiv drift, vil det i enkelte tilfeller være nødvendig å flytte brukere til bofellesskap tilpasset bistandsbehovet. Flytting må skje i dialog med bruker og pårørende, men det kan være nødvendig å flytte enkelte brukere mot deres vilje. Dette må skje gjennom oppsigelse av leieavtaler og tilbud om ny leieavtaler og tjenester et annet sted. Innsparingen for dette tiltaket er i stor grad allerede tatt inn i tidligere økonomiplaner. Forslaget vil derfor i hovedsak være et tiltak for å få budsjettet i balanse.

5.3 Kultur, idrett, kirker og kirkegårder

Innledning

Om lag 50 prosent av nettobudsjettet til kulturområdet er knyttet til drift av enheter (bibliotek, kulturenheten, kirker og kirkegårder). De øvrige midlene er fordelt med 25 prosent tilskudd til kulturformål og 25 prosent er knyttet til tilskudd til idretten og drift av kommunale idrettsanlegg.

De fleste områdene i budsjettet for 2009 er tidligere redusert. Om lag 70 prosent av kommunes tilskuddsposter er knyttet til avtaler og kontrakter. Noen av de største postene er tilskudd til de store kulturinstitusjonene, der driften finansieres med tilskudd fra stat, fylkeskommune og kommune. Tilskuddene er regulert med egne avtaler og kommunens tilskudd utgjør i snitt ca. 15-20 prosent av de totale tilskuddene. Reduksjon i kommunale tilskudd, vil medføre prosentvise reduksjoner i tilskuddene fra de andre partene. Disse økonomiske bindingene gjør det vanskelig å foreta reduksjoner i løpet av et budsjettår. Imidlertid ser jeg at det er nødvendig å inngå dialog med de øvrige tilskuddspartene i sammenheng med budsjettet for 2010 for å unngå krav om ytterligere økte tilskudd fra kommunen. I dagens økonomiske situasjon, må det vurderes om de store institusjonene også bør ta sin andel av tilpasningene. Jeg vil komme tilbake til dette i forbindelse med budsjett 2010.

Alle enhetene har fått reduserte rammer i 2009. I 2008 var driften av enhetene i samsvar med budsjettet. I 2009 må de foreta tilpasninger for å holde driften innenfor tildelt ramme. Jeg foreslår derfor ikke noen ytterligere reduksjoner i enhetenes driftsbudsjetter i 2009, men foreslår reduksjoner i 2010. Enhetene vil i løpet av 2009 igangsette nødvendige tiltak som gir effekt på driften i 2010. Denne strategien vil danne grunnlag for at enhetene vil være i stand til å kunne redusere driftsutgiftene i 2010.

I 2009 foreslår jeg reduksjoner i flere tilskuddsposter. Budsjettreduksjonene er valgt ut fra hvilke

Trondheim kommune

tiltak som kan igangsettes og som får minst negative effekten i 2009. Det er betydelige begrensninger i hvilke tiltak som kan reduseres, da det er gått ut tildelingsbrev til de faste mottakerne av tilskudd og mange av tilskuddene er allerede utbetalt.

For 2009 og 2010 foreslår jeg følgende tiltak for 9,2 millioner kroner.

Tabell 15. Forslag til tiltak innenfor kultur, idrett, kirker og kirkegårder. Tall i millioner kroner.

<i>Kultur og idrett</i>	<i>2009</i>	<i>2010</i>
1. Tilskudd spillemidler	3,0	1,0
2. Prosjektstøtte scenekunst	0,1	
3. Kunstnerstipend	0,2	
4. Vennskapsbysamarbeid	0,1	
5. Tilskudd til frivillighetskulturen	0,2	0,1
6. Tilskudd aktiviteter på torget	0,2	0,1
7. Tilskudd kor og korps	0,1	
8. Tilskudd ungdomstiltak	0,2	
9. Museumsmidler	0,4	0,4
10. Økt parkeringsavgift i marka		0,3
11. Drift idrettsanlegg	0,4	
12. Reduserte tilskudd til drift av enheter:		
• Kulturenheten		0,7
• Biblioteket		0,4
• Den norske kirke		0,7
• Drift av kirkegårder		0,2
• Drift av kommunale idrettsanlegg		0,6
<i>Sum kultur, idrett, kirker og kirkegårder</i>	<i>4,8</i>	<i>4,4</i>

1. Tilskudd spillemidler

Kommunens tilskudd til dekning av idrettslagenes egenandel knyttet til spillemidler er i 2009 budsjettert til om lag 5,2 millioner kroner. Kommunen er nå à jour i forhold til utbetaling av tilskudd til lagene. I 2009 har kommunen mottatt 4 spillemiddelsøknader der det søkes om kommunalt tilskudd. Dette er tilskudd til to kunstgressbaner, et skolekartprosjekt og en sykkelløype. Totalt søkes det om omlag 1,5 million kroner. Størrelsen på det kommunale tilskuddet varierer fra år til år, avhengig av søkerantall og type prosjekt det søkes tilskudd til. Jeg foreslår at bevilgning til kommunalt tilskudd i 2009 reduseres med 3 millioner kroner. Av årets bevilgning vil jeg opprioritere 0,5 millioner kroner til å dekke opp utgifter til prosjektering/planlegging av idrettsanlegg/reguleringsplaner. For 2010 foreslår jeg at den opprinnelige budsjettposten reduseres med 1 millioner kroner.

2. Prosjektstøtte scenekunst

Budsjettposten er på 280 000 kroner. Tilskuddet har økt de senere årene, bl.a. er det tilført midler til prosjektstøtte scenekunst for barn. Budsjettposten foreslås noe redusert i 2009, men opprettholdt på samme nivå i 2010.

3. Kunstnerstipend

Jeg foreslår at det ikke utdeles kulturstipend i 2009. Dette gir en innsparing på 200 000 kroner. Arbeidsstipend for kunstnere på 150 000 kroner er utlyst og foreslås opprettholdt. Det foreslås ingen reduksjoner i 2010.

Trondheim kommune

4. Vennskapsbysamarbeid.

Budsjettposten er på 90 000 kroner. Det foreslås at denne i posten reduseres med 50 000 kroner. Det er allerede inngått avtale om å yte et tilskudd på 30 000 til kunstprosjekt i Tampere. Budsjettposten foreslås opprettholdt på tidligere nivå i 2010.

5. Tilskudd frivillighetskulturen

Budsjettposten er på 1,6 millioner kroner. Det gis støtte til det frivillige kulturlivet i Trondheim i form av tilskudd til tidsavgrensede aktiviteter/prosjekter. Det gis ikke driftstilskudd. Posten foreslås redusert med 200 000 kroner i 2009 og 100 000 kroner i 2010.

6. Tilskudd til aktiviteter på torget

Budsjettposten er på 650 000 kroner. Av dette går 275 000 kroner til Julemarkedet. I tillegg ytes det tilskudd til aktiviteter på torget og det brukes midler til vedlikehold og drift av Torgscenen. Posten foreslås redusert med 200 000 kroner i 2009 og 100 000 kroner i 2010.

7. Tilskudd til kor og korps.

Tilskudd til skolekor, korps og orkestre. Posten er på 850 000 kroner. Det gis støtte i form av driftstilskudd. Støtten beregnes ut fra et grunnbeløp i tillegg til støtte pr medlem i alderen 7-18 år. Posten foreslås redusert med 100 000 i 2009, men ikke redusert i 2010.

8. Tilskudd til ungdomstiltak/fritidsklubber

Budsjettposten er på 820 000 kroner. Det gis støtte til kultur- og fritidsaktiviteter for ungdom i alderen 13-20 år i form av tilskudd til tidsavgrensede aktiviteter/prosjekter. Posten foreslås redusert med 200 000 kroner. Søknader fra 3. sektor vil bli prioritert. Det foreslås at posten ikke reduseres i 2010.

9. Avsatte midler til museumsreformen

Formannskapet fastsatte kommunens tilskudd til det konsoliderte museet i møtet den 16.12.08. Formannskapet vedtok et lavere tilskudd enn det som var avsatt i budsjettet for 2009. Rammen foreslås redusert med rest frigjorte midler både i 2009 og 2010.

10. Parkeringsavgift og andre inntektsmuligheter

Jeg vil foreslå at parkeringsavgiften i marka i 2010 økes fra 30 til 40 kroner. 15 kroner av parkeringsavgiften tilfaller i dag idrettslagene som krever inn parkeringsavgiften. Økningen på 10 kroner forutsettes i sin helhet innbetalt til kommunen. Dette anslås å medføre en inntektsøkning på 300 000 kroner.

I forbindelse med budsjett 2010 arbeider jeg også med å se på andre inntekter innen området. Jeg arbeider bl.a. med å vurdere å foreslå avgift for kremasjon.

11. Drift av idrettsanlegg

Ny ishall på Leangen vil stå ferdig rundt 1. September. Det er budsjettert med noe lengre drift enn 4 måneder i 2009. Jeg foreslår at budsjettet i 2009 reduseres med 0,4 millioner kroner knyttet til drift av hallen.

12. Reduserte tilskudd til enheter

Jeg foreslår ingen ytterligere reduksjoner i budsjettene til enhetene for 2009, men jeg har fordelt reduksjonene på enhetene i 2010. Dette er reduksjoner som kommer i tillegg til det som allerede ligger i økonomiplanen 2009 – 2012.

Trondheim kommune

5.4 Byutvikling

For 2009 og 2010 foreslår rådmannen tiltak innenfor byutvikling som til sammen beløper seg til 24,4 millioner kroner. 5 millioner kroner er tiltak som er nødvendig å gjennomføre for å få driften innenfor Byutvikling i balanse i 2009. Rådmannen har i sitt kutforslag forsøkt å skjerme vedlikeholdsbudsjettene så mye som mulig.

Tabell 16. Forslag til tiltak innenfor byutvikling. Tall i millioner kroner.

Byutvikling	2009	2010
1. Kutt av utgifter knyttet til gatelys, fylkeskommunen		1,0
2. Analysesenteret; økt inntjeningskrav i markedet		0,7
3. Feriertjenester; økt inntjeningskrav i markedet	0,1	0,2
4. Belønningsmidler	1,9	
5. Inntrekk lønnsmidler, stabsenheten	0,4	
6. Gjennomgang av kostnader B veger		1,2
7. Kutt av renholds nivå	2,0	2,3
8. Kutt av servicenivå driftsoperatører	2,0	2,3
9. Byggesaksbehandling ved byantikvaren	0,3	
10. Økt inntjeningskrav, kart & oppmåling		0,5
11. Kutt i frie midler, kommunaldirektør	0,5	
12. Kutt i vedlikeholds nivå bygninger	2,0	0,8
13. Redusert asfaltering	2,9	
14. Bruk av midler til kollektivtiltak	2,4	
Sum byutvikling	15,4	9,0

1. Kutt i utgifter knyttet til gatelys, fylkeskommunen

Det er estimert at Trondheim kommune i dag benytter anslagsvis 2 millioner kroner av kommunens midler på gatelys som reelt sett er fylkeskommunens ansvar. Saken er flere ganger reist overfor Sør-Trøndelag fylkeskommune. Fylkeskommunen har ikke godtatt kravet og har politisk vedtak på at de ikke skal dekke denne kostnaden. Den samme problemstillingen eksisterer flere steder i landet mellom kommuner og fylkeskommuner. Blant fylkeskommunene er det ikke noen ens praksis om det godtar denne utgiften eller ikke. Statens vegvesen har erkjent lignende ansvar. Tiltaket krever egen politisk sak.

2. Analysesenteret; økt inntjeningskrav i markedet

Analysesenteret opererer i et privat marked. 80 prosent av omsetningen kommer fra salg av tjenester. Det økte inntjeningskravet vil derfor medføre at mer av omsetningen må hentes inn via salg av tjenester/reduerte kostnader.

3. Feiertjenester: økt inntjeningskrav i markedet

Feieren driver litt salg i det private markedet. Området pålegges å øke denne inntjeningen.

4. Belønningsmidler

De fleste enhetene innenfor Byutvikling gikk med mindreforbruk i 2008. Enhetene får i utgangspunktet med seg inntil 3 prosent av mindreforbruket over til 2009, som "belønning". Disse midlene fordeles ikke ut til enhetene i 2009, men trekkes inn og benyttes som en delvaldering.

5. Inntrekk lønnsmidler, stabsenheten

Grunnet vakanser har Stabsenheten noen lønnsmidler det er mulig å trekke inn og benytte til saldering i 2009.

Trondheim kommune

6. Gjennomgang av kostnader B-veger

Kommunen driver i dag en relativt omfattende drift og vedlikehold av private veger (gatelys, gaterenhold, vinterdrift, grusing/asfaltering og lignende). Det er usikkert hvor stort beløpet er. Delvis skjer det pga uklare ansvarsforhold men det er uten tvil også elementer av ”tradisjon i Trondheim”. Det er all grunn til å gå nærmere inn i materien for å greie ut realitetene. Tiltaket fordrer en politisk sak og det må påregnes stor motstand mot eventuelle endringer i tjenestenivået.

7. Kutt av renholds nivå

Kuttet vil medføre at man må redusere renholdsstandarden. I dag leverer man renhold i henhold til innemiljøstandard nivå 4. I 2009 vil kuttet medføre at enkelte byggkategorier vil få renhold etter nivå 3. I gjeldende økonomiplan er renholdsstandarden for 2010 allerede redusert, så i 2010 må man legge seg på standard 3 i alle bygg der det er mulig. Endringen vil medføre at innemiljøet i de kommunale byggene vil bli dårligere. Rent visuelt vil det bli mer synlig skitt og svevestøv.

8. Kutt av servicenivå driftsoperatører

I budsjettet for 2009 vil kuttet føre til at tilstedeværelsen av driftsoperatørene vil bli redusert på eiendommene. Konsekvensen vil bli lengre responstid på henvendelser og at det vil ta lengre tid før mindre feil og mangler blir utbedret. Kravet om 20 prosent brukertjenester på skole vil bli redusert. I økonomiplanen er det allerede skissert omfattende kutt på driftsoperatørvirksomheten i 2010. Et ytterligere kutt vil medføre en synlig reduksjon i det forefallende bygningsarbeidet. Lovpålagte oppgaver må prioriteres foran henvendelser fra leietakere, brukertjenester og løpende drift. Det vil bli vanskelig å levere mer en 15 prosent brukertjenester på skoler.

9. Byggesaksbehandling ved byantikvaren

Byantikvaren utfører i dag oppgaver/har kompetanse innenfor byggesaksbehandling. I 2009 ser byutvikling for seg at byantikvaren vil gjøre mer arbeid direkte for byggesak og slik redusere rammetrekket med 0,25 millioner kroner.

10. Økt inntjeningskrav kart & oppmåling

Kart og oppmålingskontoret blir gitt et økt inntektskrav/krav om reduserte kostnader i 2010.

11. Kutt i frie midler, kommunaldirektør

Kommunaldirektørens frie midler reduseres med 0,5 millioner kroner i 2009.

12. Kutt i vedlikeholds nivå bygninger

Kuttene i 2010 rammen er i sum så omfattende at rådmannen ikke ser noen annen utvei enn å kutte vedlikeholdsrammen for bygg. Det årlige vedlikeholdsbudsjettet er i dag ikke tilstrekkelig til å gjennomføre et verdibevarende vedlikehold, en reduksjon av vedlikeholdsbudsjettet i 2010 vil øke differansen mellom tilgjengelige ressurser og anbefalte normtall ytterligere.

13. Redusert asfaltering

Tekniske tjenester har en ramme til asfaltering på i underkant av 16 millioner kroner. For å saldere budsjettet foreslås det at denne rammen reduseres med 2,9 millioner kroner.

14. Bruk av midler til kollektivtiltak

I rammen til tekniske tjenester er det i 2009 satt av tre millioner kroner øremerket til kollektivtiltak. 0,6 millioner kroner er allerede benyttet til å gjøre opp et mellomværende mellom fylkeskommunen og kommunen, de resterende 2,4 millionene er enda ikke disponert. Rådmannen foreslår at midlene i 2009 ikke benyttes til avsatt formål og frigjøres til generell saldering. I 2010 er det lagt opp til at midlene igjen brukes til kollektivformål.

Trondheim kommune

5.5 Interne tjenester

De interne tjenestene omfatter Lønnstjenesten, Regnskapstjenesten, Økonomitjenesten, IT-tjenesten, Arbeidsmiljøenheten, Byarkivet, Innkjøpstjenesten, Kommunikasjonsenheten, Kommuneadvokaten, Kontortjenesten og Personaltjenesten.

For 2009 og 2010 foreslår rådmannen tiltak innenfor interne tjenester som til sammen beløper seg til 10,2 millioner kroner. Det er allerede lagt et betydelig innsparingskrav på interne tjenester, og rådmannen vil ikke anbefale at rammen til interne tjenester reduseres ytterligere utover det som foreslås her.

Tabell 17. Forslag til tiltak innenfor interne tjenester. Tall i millioner kroner.

Interne tjenester	2009	2010
1. HMS midler	0,4	0,1
2. Seniortiltak	3,2	6,5
<i>Sum interne tjenester</i>	<i>3,6</i>	<i>6,6</i>

1. HMS-midler

HMS-midler var planlagt brukt til arbeidet med fellesformålet 2.1.2 i lederavtalen og Sentralt arbeidsmiljø utvalgs handlingsplan for 2009. Når vi reduserer budsjettet med 0,4 mill kroner i 2009 vil enhetenes mulighet til å søke om støtte til spesielle prosjekter for å styrke nærværet og redusere sykefraværet falle bort.

2. Seniortiltak

Rådmannen foreslår at ordningen med seniortiltak opphører fra og med 1. juli 2009. Våren 2009 skal det framforhandles ny tjenestepensjonsordning for KS-området. Det er grunn til å forvente at eventuelle økonomiske endringer i pensjonen vil påvirke seniorennes adferd i forhold til tidligpensjonering. Den nye tjenestepensjonsordningen vil sannsynligvis først tre i kraft 2011.

5.6 Rådmannen

For 2009 og 2010 foreslår rådmannen tiltak innenfor rådmannen som til sammen beløper seg til 3,0 millioner kroner. Det er gjort nærmere rede for tiltakene under tabellen.

Tabell 18. Forslag til tiltak innenfor rådmannen. Tall i millioner kroner.

Rådmannen	2009	2010
1. Kutt i næringslivsprosjekter	0,5	0,5
2. Kutt driftsbudsjett rådm/finansdir/orgdir	0,1	0,1
3. Redusert driftsbudsjett utviklingsveiledere	0,1	0,1
4. Kutt i HMS midler hos organisasjons direktøren	0,5	0,3
5. Vakanser rådmannen	0,4	0,4
<i>Sum rådmannen m.m.</i>	<i>1,6</i>	<i>1,4</i>

1. Kutt i næringslivsprosjekter

Næringsbudsjettet er på 10 millioner kroner. En stor del av beløpet er bundet opp ift inngåtte avtaler. Men jeg mener likevel det bør være mulig å redusere budsjettet med inntil 0,5 millioner kroner.

2. Kutt i driftsbudsjett rådmannen/finansdirektør/organisasjonsdirektør

Driftsbudsjettet til rådmann/finansdirektør og organisasjonsdirektør reduseres med 10 prosent. Dette medfører mindre muligheter for å vedlikeholde fagstabens kompetanse.

Trondheim kommune

3. Redusert driftsbudsjett utviklingsveiledere

Driftsmidlene til 3-partssamarbeidet er på 0,5 millioner kroner. Det foreslås at dette reduseres noe. I praksis betyr dette at driftsmidlene dekker lite utover lønnskostnader for utviklingsveilederne.

4. Kutt i HMS-midler hos organisasjonsdirektøren

Det er plassert midler i forhold til HMS arbeid sentralt. Jeg foreslår at disse midlene reduseres med 0,35 millioner kroner i de to nærmeste årene.

5. Vakanser rådmannen

Ut fra den oversikten man har i dag, vil det i 2009 finnes vakante stillinger i fagstabsbudsjettet. Man kan også forvente at det vil oppstå perioder med vakanser også i 2010 før stillinger blir besatt. Dette bør kunne frigjøre 0,4 millioner kroner i 2009 og i 2010.

... Sett inn saksutredningen over denne linja

Rådmannen i Trondheim, 24.03.09

Carl-Jakob Midttun
Kommunaldirektør

Nina Nilsen
rådgiver